

Omslag: Jack Prince

363 De **geheimhoudingsplicht** ligt van verschillende kanten onder vuur. Advocaat Nico **Meijering** moet verschijnen bij de rechter-commissaris voor een verklaring over een eigen cliënt; zie over het *chilling effect* daarvan het dekencommentaar van Els Unger. **352** Bram **Moszkowicz** staat wellicht hetzelfde te wachten; zie het verslag van het proces Holleeder voorin de Actua. **374** En ten slotte was het verschoningsrecht een van de thema's die de **Commissie Advocatuur** onder de loep nam; zie de twee opiniebijdragen verderop.

364 De Hoge Raad heeft op 11 april jl. uitgemaakt wat moet worden verstaan onder **'uitdrukkelijk onderbouwde standpunten'**, die de strafrechter alleen gemotiveerd mag verwerpen. Deze eisen aan de verdediging vormen tegelijkertijd een nieuw instrument om de rechter te dwingen tot motivering.

381 **Zwangere stagiaires** kan geen automatische verlenging van de stageperiode worden opgelegd, besliste de Raad van State onlangs. De Jonge Balie pleit al jaren voor een inhoudelijke toetsing van de opgedane praktijkervaring. In ander verband besliste de rechtbank Utrecht dat **Movir** niet discrimineert als die eist dat vrouwelijke verzekerden minimaal twee jaar bij deze verzekeraar verzekerd moeten zijn om in aanmerking te komen voor een **zwangerschapsverlofuitkering**.

ARTIKELEN

- 364** **Nieuw instrument om rechter te dwingen tot motivering**
W.J. Koops en J.M. Sjöcrona
- 370** **Verzekeraar aanspreken buiten de boedel om**
T.H. Bruning en P.M. Leerink
- 374** **OPINIE**
Advocaat als magistraat
Floris Bannier en Rob Geene
- 381** **OPINIE**
Alle stagiaires een sabbatical
Arnout Louter en Dick van Sprundel

VASTE RUBRIEKEN

- 352** **ACTUALITEITEN**
- ▶ Advocaat tussen cliënt en ex-client: Nieuwe serie **HAND in hand**
 - ▶ Hof Leeuwarden, *Joost Beversluis*
 - ▶ 'Verschoningsrecht en procesmonopolie geen gelopen race'
 - ▶ Rechtbank: zwangerschapsregeling Movir niet discriminerend
 - ▶ Geen automatische verlenging stage na zwangerschapsverlof
 - ▶ Wettelijke basis tegen bange burens
 - ▶ Uurtarieven Vlaamse advocaat zijn een stuk lager
 - ▶ Het is gezegd
- 384** **DE CULTUUR VAN**
Paul t' Sas
Jan Pieter Nepveu

389 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 363** ▶ Van de deken: Nog geen veilig water
- 388** ▶ Personalia

363 COLOFON

Floris Tilanus

*Advocaat Moszkowicz
tussen cliënt en ex-client*

HAND in hand

Daniela Hooghiemstra, journalist

Bram Moszkowicz treedt op als advocaat van Willem Holleeder, die wordt verdacht van deelname aan een criminele organisatie. In het strafdossier komt de raadsman zelf ook voor. Is hij nauwer betrokken geraakt bij de handel en wandel van zijn cliënt dan de beroepsethiek toestaat? En hoe treedt Moszkowicz op in een zaak waar de verklaringen van zijn eigen vroegere cliënt, Willem Endstra, de basis vormen van de aanklacht? Het *Advocatenblad* volgt het proces en kijkt naar de advocaat.

Tijdens de eerste openbare pro-formazitting begon Bram Moszkowicz met een kort pleidooi voor zichzelf. 'Dat is maar heel even voorzitter', stelde hij de rechtbank gerust. Maar hij moest het kwijt. Het was niet zijn schuld dat in de media zoveel 'rotzooi' over hem was uitgestort. Hij doelde op het o.a. door de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) verzamelde materiaal over hem dat aan het dossier was toegevoegd en in de pers was verschenen. Hij had bij zijn vrouw geverifieerd of zij een verhouding had met een misdaadverslaggever, vertelde hij, en zij had dit ontkend. Wat hij maar wilde zeggen: hoe kunnen dit soort onzinnige insinuaties nu van belang zijn voor het onderzoek?

Moszkowicz zei geen informatie te gebruiken die hem als raadsman van Endstra is toevertrouwd. Journalist Peter R. de Vries bracht onlangs niet eerder gehoorde bandopnames naar buiten van gesprekken met Endstra waaruit bleek dat hij goed op de hoogte was van liquidaties en zelf kennis had van wapens.

Volgens de Amsterdamse deken Van Veggel valt materiaal dat publiek is gemaakt door journalisten niet meer onder de geheimhoudingsplicht. Moszkowicz trad in de uitzending wel op als commentator van het door De Vries gepresenteerde materiaal. Op de vraag of Endstra nu dader of slachtoffer was, reageerde hij met een peinzende blik in de verte.

Tijdens de pro-formazitting hield Moszkowicz zich aan de belofte dat hij bij zijn persoonlijke rol in de zaak niet te lang zou stilstaan. Hij ging inderdaad niet in op de overige informatie over hem in het dossier. Op de relatie bijvoorbeeld, die hij zou hebben gehad met een van de verdachten, Orminda S., die door Holleeder c.s. zou zijn ingezet om hem later te kunnen chanteren. Of op de verklaring van zijn vroegere secretaresse, dat hij 'bang' was voor Holleeder. Of op de mededeling, volgens de CIE in december 2003 door hem zelf gedaan, dat de situatie met Holleeder 'ongezond' was.

Evenmin ging hij in op het incident dat volgens Willem Endstra in december 2002 plaatshad op zijn kantoor. Endstra werd daar ontboden, om vervolgens niet zijn raadsman, maar Willem Holleeder en een aantal collega-criminelen aan te treffen, die hem een machinepistool in de buik zouden hebben geduwd. Het feit dat Holleeder op 11 maart 2004 in Amsterdam werd aangehouden op een scooter die op naam stond van het kantoor van Moszkowicz, bracht de raadsman ook niet ter sprake. Net zomin als het feit dat rond zijn kantoor beveiligingscamera's zijn opgehangen door een bedrijf dat door Holleeder is aangedragen. Ook viel hij de rechtbank niet lastig met het gegeven dat hij tijdens een gala van de Flying Doctors

in Monaco een tafel deelde met de inmiddels geliquideerde topcriminelen John Mieremet en Sam Klepper.

Moszkowicz voelt zich, zoals hij eerder in de pers verklaarde, 'niet te goed' om aan tafel te zitten bij mensen uit het criminele milieu. Deze ruimhartigheid hoort bij het vak van advocaat, maar kan er ook toe leiden dat 'een man met een goed en ruim hart met open ogen in de even avontuurlijke als onomkeerbare val van de criminaliteit' loopt, zoals volgens het OM bij Endstra is gebeurd, zonder zich te realiseren welke 'ongekend heftige en ernstige gevolgen' dit heeft voor zijn leven.

Tot nu toe is niet gebleken dat Moszkowicz slachtoffer is geworden van de methode die Holleeder volgens het OM bij anderen toepaste: 'inpalmen, vastbijten en uitzuigen'. Maar volgens de officieren van justitie heeft Moszkowicz door zijn bijzondere betrokkenheid zijn positie als advocaat op zijn minst gecompliceerd en zou hij een 'ordentelijke procesvoering' zelfs in de weg kunnen staan.

In het dossier zitten vier processen-verbaal van de CIE over de banden tussen Holleeder en (het kantoor van) Moszkowicz. Het is volgens de officieren niet de schuld van het Openbaar Ministerie dat de betrokkenheid van de raadsman bij zijn cliënt 'bij de CIE heeft geleid tot informaties'. Moszkowicz, zeggen zij, heeft het zichzelf moeilijk gemaakt. Hij kan bijvoorbeeld worden opgeroepen om te getuigen over het incident met Endstra en Holleeder op zijn kantoor, mogelijk een 'plaats delict'.

Moszkowicz zal zich beroepen op zijn verschoningsrecht als hij wordt opgeroepen als getuige. Maar intussen praat hij wel over een andere (ex-)cliënt, Willem Endstra. Hij zal immers diens verklaringen moeten ontkrachten die de basis vormen van de aanklacht tegen Holleeder. In hoeverre is dat te rijmen met de geheimhoudingsplicht en de 'nodige prudentie' die Moszkowicz als advocaat ten aanzien van zijn ex-client moet hebben? Kan hij zich in het ene geval beroepen op zijn verschoningsrecht en in het andere geval vrijelijk omgaan met de geheimhoudingsplicht?

De officieren van justitie Plooy en Teeven zeiden over de advocaat dat het 'aan hem zelf is of en in hoeverre hij kan blijven optreden'. Van

Hof Leeuwarden

het OM zal Moszkowicz 'bij de huidige stand van het onderzoek bij het uitoefenen van zijn vak geen hinder ondervinden', maar, zo voegden zij er ietwat dreigend aan toe 'dit laat onverlet dat het OM blijft doorgaan met waarheidsvinding'.

De Amsterdamse deken Hans van Veggel liet desgevraagd weten dat 'wel overleg' plaats heeft gehad met Moszkowicz, maar dat dit voornog geen aanleiding geeft voor een ambtshalve onderzoek naar conflicterende belangen. 'De verantwoordelijkheid ligt in de eerste plaats bij de heer Moszkowicz zelf', aldus Van Veggel. Moszkowicz geeft geen blijk van twijfel over zijn positie. 'Ik weet precies wie en hoe ik iemand moet verdedigen', zei hij in de rechtszaal.

Als om die ferme stelling kracht bij te zetten, nam hij die middag publiekelijk een slokje water uit het bekertje van zijn cliënt.

'Verschoningsrecht en procesmonopolie geen gelopen race'

Jan Pieter Nepveu, *journalist*

De Algemene Raad bezint zich over de toekomst van de advocatuur en is bezig de achterban te raadplegen. Ongeveer vijftig advocaten waren naar de Pulchri Studio in Den Haag gekomen om van gedachten te wisselen over het in april verschenen rapport *Een maatschappelijke Orde* van de Commissie Advocatuur. Heftige debatten bleven uit, de zaal krijgt regelmatig het woord, maar meestentijds blijft het stil.

Afke Gerritsen, lid van de Commissie Advocatuur en voormalig lid van de Algemene Raad, geeft een kijkje achter de schermen van de commissie. Ze vertelt dat minister Donner bij de installatie in mei uitsluitend sprak over het imago van de advocatuur. 'Dus waar moesten we het over hebben? Over een beeld van de advocatuur, of waren er daadwerkelijk problemen? Die vraag heeft de commissie vaak beziggehouden.'

De commissie werd overvoerd met informatie en literatuur en dreigde door de bomen het zicht op het bos te verliezen. In december begon de druk toe te nemen en moest er iets op papier komen. 'Aan de laatste hoofdstukken, over kwaliteit, en klacht- en tuchtrecht, zie je dat we misschien meer tijd hadden kunnen gebruiken.'

Meteen al na het verschijnen van het rapport had de Algemene Raad kritiek op het idee van een Regelgevende Raad. De onafhankelijkheid van de advocatuur zou in het gedrang komen als derden de regels voor de beroepsgroep gingen bepalen. Uit eigen ervaring waarschuwt ook L. Hamer (Amsterdam) tegen dergelijke raden met buitenstaanders.

Een paar maanden geleden werd op de kantoorvergadering terloops verteld hoe een nieuwe grap de ronde deed. De appèllen van Zwolse vonnissen zouden naar Leeuwarden gaan. Grote hilariteit. Zo zie je maar dat je de overheid niet kunt vertrouwen, grijnsden we elkaar in Deventer toe. Eerst wordt het kanton uit het arrondissement Zutphen gehaald en naar Zwolle overgeheveld, 30 km in plaats van 15 km. Nu gaan we van Arnhem naar Leeuwarden: 150 km in plaats van 40 km. Ha, ha, ha!

Intussen is duidelijk dat het geen grap was. Een van ons heeft de eerste tocht van 2 uur en 15 minuten heen en idem terug naar Leeuwarden, voor een optreden van 10 minuten in de raadkamer, achter de knopen: die is uitgeschaterd.

Op zo'n moment wil ik weten, al is het maar achteraf, hoe dit zo gekomen is. Onder een veelheid van lieden vroeg ik rond. Een veelheid van redenen hoorde ik, geen enkele vlelend voor het hof zelf of getuigend van gevoel voor praktische verhoudingen.

Daarna kreeg ik last ergens onder mijn navel, zo erg dat ik een arts heb geraadpleegd. Om niet voor alleen een onbenullig consult, volgens de nieuwe methodiek, een fabuleus bedrag te lappen, heb ik ook nog een lekker dure CT-scan laten uitvoeren. Die bevestigde wat de huisarts al zei: niets te zien. Door de affaire met Hirsi Ali, die de pijn verergerde, wist ik ineens wat het was: een Fortuynistisch onderbuikgevoel, mooi gerijpt en op het punt om tot Ik Ben Boos te leiden, tot Zeggen wat Iedereen Denkt en zelfs tot Gedachtegoed.

De column was snel geschreven. Ik las hem voor aan mijn oudste dochter, die net een sociale stage heeft afgerond op mijn kantoor, en dus menige rechtszaal en zijn bewoners van binnen zag. 'Denk je nog één zaak in appèl te winnen, hierna?', vroeg zij. Ik moest er nog maar eens een weekendje overheen laten gaan.

En dat weekeinde bracht de oplossing en de verlossing van de Fortuynse Krop. Het voerde ons richting Leeuwarden, maar niet verder dan Heerenveen. En daar moet het Hof Leeuwarden z'n kampement gaan opslaan. Beter bereikbaar dan Leeuwarden zelf vanuit Groningen en Assen, de traditionele toeleverders die aanvulling uit Zwolle behoeven om de tent scherp te houden. Duidelijk minder ver vanuit Zwolle en Deventer en Lelystad, waar het behoud van het instituut nu vanaf hangt.

Ik heb ook al een locatie. Ergens op die fraaie weilanden richting Oranjewoud. Voor het cultuurminnende volkje is er in de onmiddellijke nabijheid het onvolprezen museum Belvédère. Een verplichte donatie als 'vriend van ...' uit de Zwolse hoofdelijke omslag, daartoe iets te verhogen, zou een welkome financiële basis leggen. En overigens, of daarna, kan men terecht in Thialf en vooral bij SC Heerenveen, ook om de hoek, al jaren mijn favoriet en ook al jaren een club waartegen SC Cambuur afsteekt met een bleekheid die het hof schijnt te bedreigen.

De column is gewist. Zo als ik het nu bedenken, wordt ieder bezoek aan het Hof Leeuwarden een uitje, een feest. Heb dank, dan, jelui die dit bedachten, dat we weg mogen uit het saaie Arnhem!

>

Als voormalig lid van de Raad voor Rechtsbijstand heeft hij ondervonden dat de advocaten voortdurend van alles moeten uitleggen. Hamer blijkt het gras te hebben weggemaaid voor de voeten van H. Vlek (Den Haag), die 'mordicus tegen' is: 'Ik heb in het rapport nergens gelezen dat we het slecht doen. Dus waarom zouden we afbreken wat goed is en ons overleveren aan een Raad voor Rechtsbijstandachtig orgaan?'

Volgens mevr. J. van Woudenberg (Amsterdam) is het idee voor een Regelgevende Raad ingegeven door wantrouwen en dat is 'geen goede basis'.

Gerritsen attendeert aanwezigen op een maatschappelijk gegeven dat de Orde niet moet onderschatten: velen verwijten de Orde regels te stellen ter bescherming van de eigen markt. Met name de rechtsverzekeraars zijn wrokkig. 'Hun boosheid stamt nog uit de periode van discussies over de Cohenadvocaten. Maar ook andere groeperingen hebben het idee dat de Orde de deur gesloten houdt onder het mom van algemeen belang.'

Gerritsen begrijpt weliswaar de weerstand tegen een Regelgevende Raad maar denkt dat de Orde 'niet wegkomt met een njet'. Ze adviseert geen energie te verspillen aan het tegen-

houden van een Regelgevende Raad, maar er voor te zorgen dat het idee werkbaar wordt.

Landelijk deken Els Unger, aanwezig op een stoeltje tussen de leden, voegt daaraan toe dat de politiek het bovendien helemaal niet interessant vindt hoe de Orde wordt bestuurd. 'De grote fracties maken zich meer druk over het verschoningsrecht. Ondanks het rapport vinden ze nog steeds dat advocaten allerlei werkzaamheden verrichten die niet onder verschoningsrecht zouden moeten vallen. Nog zo'n punt is het procesmonopolie. De verzekeraars hebben een geoliede lobby in Den Haag, dus het is beslist geen gelopen race.'

~ Het is gezegd ~

Hij komt krijsend aanvliegen, laat een flats en vliegt weer verder.

(OM-insider over p.g. Dato Steenhuis die 'de meeuw' wordt genoemd, Volkskrant, mei 2006)

Ik lieg nooit, dan hoef ik later niet moeilijk te gaan nadenken over wat ik ook allemaal tegen wie gezegd heb.

(Dato Steenhuis, Volkskrant, mei 2006)

Mijn maatstaf is altijd geweest dat ik in de spiegel moet kunnen kijken zonder te kotsen.

(Bram Moszkowicz in Volkskrant Magazine, april 2006)

Ik zou wel eens willen weten hoe het is om als ambtenaar bij een heel grote dienst te werken zoals de Belastingdienst of het UWV. Ik heb daar wel vooroordelen over en ben nieuwsgierig naar hoe dat in werkelijkheid is.

(Els Unger, Verenigingsmanagement, april 2006)

Als je in de Verenigde Staten slecht behandeld wordt in een restaurant, dan klaag je en dan krijg je het eten gratis. Wat je ook doet in Nederland, er gebeurt niks!

(Amerikaanse expat Juliana Garcia van NautaDutilh, het Financieele Dagblad, mei 2006)

Iemand die een ander probeert dood te bidden, is niet strafbaar.

(Y. Buruma, Intermediair, februari 2006)

Iedereen kent het gevoel dat hij een ander op zijn oog zou willen slaan of de verzekering zou willen tillen met een camera die hij eigenlijk zelf heeft stukgemaakt. Dat criminele gedrag is zo dichtbij, en tegelijkertijd staat die tbs'er voor ons gevoel zo ver van ons af.

(Y. Buruma, Intermediair, februari 2006)

(...) hoe het zo ver heeft kunnen komen dat binnen tien jaren na de machts-overname door Hitler advocaten voor hun eigen cliënten de doodstraf bepleiten. (...) Maar het historische voorbeeld toont aan dat de onderwerping van de (strafrecht)advocatuur aan rechtstreeks of indirect overheidsgezag de weg opent voor beïnvloeding van de balie door diezelfde overheid.

(D.V.A. Brouwer, NRC Handelsblad, mei 2006)

In het Derde Rijk was het totale staatsgezag over de balie inderdaad levensgevaarlijk. Maar daarmee is niets gezegd over het belang van veel minder vergaand publiek toezicht op de balie in een hedendaagse rechtsstaat.

(H. Kaptein, NRC Handelsblad, mei 2006)

Klanten die Letsel.nl hun zaak laten behartigen, komen niet bij een gewone letseladvocaat binnen. Wij kosten de advocatuur marktaandeel, en worden dus hard aangepakt.

(G. Engelgeer, Volkskrant, mei 2006)

Rechtbank: zwangerschapsregeling Movir niet discriminerend

De voorwaarde dat vrouwelijke verzekerden minimaal twee jaar bij verzekeraar Movir verzekerd moeten zijn om in aanmerking te komen voor een zwangerschapsverlofuitkering, is niet discriminerend. Dat heeft de Rechtbank Utrecht begin mei bepaald.

Volgens de rechtbank kan de voorwaarde alleen vrouwen treffen, en wordt er alleen een onderscheid gemaakt tussen vrouwen onderling, namelijk tussen vrouwen die minder dan twee jaar en vrouwen die langer dan twee jaar bij Movir verzekerd zijn. 'Binnen de opzichzelfstaande dekking van dit risico wordt geen verboden onderscheid op grond van ge-

slacht gemaakt,' stelt de rechtbank in de uitspraak (LJN: AW7505).

Movir biedt de zwangerschapsverlofuitkering aan als extra dekking, los van de verzekering tegen arbeidsongeschiktheid. Het stellen van specifieke voorwaarden aan die extra dekking is toegestaan, aldus de rechter.

De uitspraak is er één in een reeks van uitspraken sinds 2004. Eerder bepaalde de voorzieningenrechter verschillende keren dat Movir met de voorwaarde verboden onderscheid maakte naar geslacht (LJN: AU6168 en AP0146). Tegen een van deze vonnissen is hoger beroep ingesteld. De uitspraak in die zaak wordt binnen enkele maanden verwacht.

(LW)

Geen automatische verlenging stage na zwangerschapsverlof

De Raden van Toezicht mogen de stageperiode van drie jaar niet automatisch verlengen na zwangerschapsverlof. Dat heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 17 mei jongstleden beslist. Ook na andere vormen van verlof mogen de Raden van Toezicht de stage niet automatisch verlengen.

Volgens de Afdeling is de periode van drie jaar gerelateerd aan de inschrijving als stagiaire, en niet aan de daadwerkelijke uitoefening van de praktijk. Ook zijn er volgens de Afdeling geen aanwijzingen dat de wetgever in art. 9b eerste lid Advocatenwet heeft beoogd een stage van drie jaar met 'zuivere speeltijd' voor te schrijven. 'De Afdeling vindt bevestiging voor haar oordeel in artikel 9b, tweede lid eerste volzin [...], dat evenredige verlenging voorschrijft indien in deeltijd wordt gewerkt. Uitgaande van de door de Raad van Toezicht voorgestane uitleg van artikel 9b, eerste lid, zou deze bepaling immers overbodig zijn,' aldus de Afdeling.

De uitspraak van de Afdeling heeft ook betekenis voor stagiaires die niet wegens zwangerschap, maar op andere gronden gedurende langere tijd afwezig zijn. De Afdeling overweegt in een ingewikkelde passage dat de Algemene Raad 'ten onrechte aan het besluit (...) ten grondslag heeft gelegd dat artikel 9b, tweede lid, tweede volzin Advocatenwet de Raad van Toezicht ruimte biedt om een beleid te voeren waarin buiten het geval bedoeld in artikel 9b, tweede lid, tweede volzin van de Advocatenwet (stagiaires werkzaam in deeltijd, *red.*) automatisch evenredige verlenging van de stage plaatsvindt als de advocaat gedurende de eerste drie jaar van zijn inschrijving anders dan wegens vakantieverlof en langer dan twee maanden feitelijk ontbreekt.' Met andere woorden: de stage mag ook niet automatisch verlengd worden als een stagiaire langer dan twee maanden (in de stageverordeningen van de plaatselijke Raden van Toezicht gelden verschillende termijnen, *red.*) afwezig is. Ook in die gevallen moet de Raad van Toezicht toetsen of de stagiaire 'voldoende praktijkervaring'

heeft opgedaan, aldus de Afdeling.

In een uitspraak van dezelfde datum beslist de Afdeling bestuursrechtspraak overigens dat de Stichting Jonge Balie Nederland in een vergelijkbare zwangerschapskwesitie niet als belanghebbende kan worden beschouwd in de zin van art. 1:2 derde lid Awb. Volgens de Afdeling behartigt de stichting krachtens haar doelstellingen de rechtspositionele belangen van advocaat-stagiaires in algemene zin. 'Dit brengt evenwel niet met zich mee dat dit collectieve belang van de stichting rechtstreeks betrokken is bij jegens individuele advocaat-stagiaires op grond van die regelgeving en dat beleid genomen beschikkingen.'

Voormalig Jonge Balievoorzitters mr. A. Louter en mr. D. van Sprundel reageren verderop in dit nummer op de uitspraken van de Raad van State. (LW)

Wettelijke basis tegen bange burens

Eind april bepaalde het Haagse gerechtshof dat de Staat binnen vier maanden een eind moet maken aan Ayaan Hirsi Ali's gebruik van het Haagse appartement. De medebewoners van het luxe appartementengebouw spanden een kort geding aan tegen de Staat, eigenaar van het appartement, omdat ze vreesden voor hun veiligheid, omdat ze een eind wilden maken aan de overlast door de beveiliging en omdat hun appartementen door de komst van Hirsi Ali minder waard waren geworden. De Haagse voorzieningenrechter wees de vorderingen van de bewoners in december 2005 af. Het hof daarentegen besliste dat de Staat gezien de begrijpelijke gevoelens van onveiligheid inbreuk pleegde op het recht op respect voor privacy en woning (art. 8 EVRM).

Er stak internationaal een storm van verontwaardiging op, zeker nadat Hirsi Ali had besloten uit Nederland te vertrekken omdat minister Verdonk 'constateerde' dat ze niet de Nederlandse nationaliteit had. Sommige juristen trokken hun wenkbrauwen op: sinds wanneer kunnen bange burens de Staat rechtens dwingen om een huis van een bedreigd Kamerlid te ontruimen? Maar waarom Hirsi Ali dan niet in een vrijstaande villa geplaatst, vroegen anderen.

Fried van Hoof (advocaat en hoogleraar internationaal recht in Utrecht): 'Het verbaast me dat de Staat heeft verloren omdat er volgens het hof geen "wettelijke basis" voor de inbreuk zou zijn. In Straatsburg is dat element zelden controversieel, al was het maar omdat het EHRM het zeer ruim uitlegt, er kan bijvoorbeeld ook ongeschreven recht onder vallen. Je kunt dan toch minstens denken aan strafrechtelijke bepalingen op grond waarvan rechten van anderen worden beschermd en misdrijven worden voorkomen. Zou de Staat geen andere wettelijke basis hebben aangevoerd dan het appartementsrecht van het BW?'

Bert-Jan Houtzagers (landsadvocaat die de zaak deed): 'Zeker wel. Het past in de jurisprudentie van het EHRM om in een geval als dit de wettelijke basis te zoeken in het bewakings- en beveiligingsbeleid dat ook is besproken in de Tweede Kamer en is gebaseerd op de Politiewet. Het zijn twee volkomen verschillende juridi-

sche vragen: de wettelijke basis die vereist is als er een inbreuk is vastgesteld, en de vraag of er een afzonderlijke publiekrechtelijke grondslag nodig is als de Staat een appartement wil kopen om te gebruiken als extra beveiligde woning. In de beraadslagingen bij het hof ging het vooral over de tweede vraag.'

Ook Tom Barkhuysen (advocaat en hoogleraar staats- en bestuursrecht in Leiden) betwijfelt 's hofs toepassing van art. 8 EVRM. 'Het is vreemd dat het hof de wettelijke basis voor inbreuk ziet als cumulatieve voorwaarde, want het is een alternatieve voorwaarde, naast de voorwaarde dat de inbreuk noodzakelijk en proportioneel moet zijn. Nu het hof vond dat niet was aangetoond dat deze inbreuk noodzakelijk en proportioneel was, had het alleen al daarop de claim kunnen toewijzen. Vreemd dat het hof toch ook die wettelijke basis nodig heeft, die trouwens ook kan worden gezocht in het burensrecht. Zelfs de verplichte aidstest werd geacht een wettelijke basis te hebben. Het gaat er maar om dat het overheidsoptreden kenbaar en voorzienbaar is.'

Minister Donner liet de Tweede Kamer weten dat er cassatieberoep is ingesteld – en 'spoedbehandeling' is gevraagd – omdat het hof ten onrechte oordeelde dat er voor het onderbrengen van Hirsi Ali in het appartementengebouw geen wettelijke grondslag zou zijn.

Maar waarom werd er nou net voor een appartementengebouw gekozen? Bij een bomanslag op een villa lijken de burens immers minder gevaar te lopen. In het arrest is er over

sinds wanneer kunnen bange burens de Staat rechtens dwingen om een huis van een bedreigd Kamerlid te ontruimen?

Het appartementencomplex in Den Haag

deze feitelijke keuze niets te vinden. Barkhuysen: 'De Hoge Raad kan er dus moeilijk over oordelen, al is die soms wel creatief in dit opzicht.' Houtzagers: 'We hebben onder andere motiveringsklachten over de vaststelling van de feiten.'

Het kán veiliger zijn om iemand juist minder opvallend en geïsoleerd te huisvesten. In het buitenland schijnt het geregeld voor te komen dat bedreigde mensen worden gehuisvest in appartementen in plaats van in vrijstaande villa's.

Afshin Ellian (jurist en hoogleraar sociale cohesie, burgerschap en multiculturaliteit, in Leiden): 'Nu is weer eens gebleken dat Nederland geen ervaring heeft met beveiliging. Toch zijn er in Nederland nogal wat gevaarlijke objecten: politiebureaus, Beatrix, generaals, ambassades, advocaten als Plasman en Moszkowicz... Iedere burger heeft het recht om ergens te wonen. Ik vind dat de burens pas een zaak hebben als er onvoldoende beveiligingsmaatregelen zijn genomen.'

(LH)

Uurtarieven Vlaamse advocaat zijn een stuk lager

Lex van Almelo, journalist

Drie van de vier Vlaamse advocaten rekent minder dan € 150 per uur, het gemiddelde tarief van de Nederlandse advocaat. Dat blijkt uit een enquête die de Orde van Vlaamse Balies onlangs heeft gehouden.

De erelonen van de Vlaamse advocaten zijn 'beduidend' lager dan die van de Nederlandse collega's, geeft Kathleen Vercraeye volmondig toe. 'Geef mij het recept van de Nederlandse advocaat,' zegt de Brusselse advocate en bestuurslid van de Vlaamse Orde met een lach. Een verklaring voor het verschil met de Nederlandse praktijk heeft zij nog niet. 'Misschien ligt het aan de cliënteel. Dat wordt nader onderzocht. Grote kantoren zijn ondervetwoordigd in de enquête.'

Volgens de respondenten rekent driekwart van de advocaten (76,29%) in de ondernemingspraktijk slechts tussen de 50 en 150 euro per uur. Eén op de tien advocaten hanteert hier een

uurtarief van 150 tot 199 euro, terwijl één op de vijftien advocaten werkt tegen een uurtarief dat varieert van 200 tot 500 euro. In de particuliere praktijk zijn die tarieven lager. Daar beweegt het uurtarief zich bij twee van de drie advocaten tussen de 75 en 150 euro.

Twee van de vijf advocaten berekenen het honorarium op grond van uurtarieven, zowel aan particulieren als bedrijven. Wanneer de cliënt een internationale onderneming is, hanteert ruim de helft van de advocaten een uurtarief. Andere honorariumafspraken komen minder vaak voor. Zo baseert één op de zeven advocaten het honorarium op de waarde van het geschil over het bereikte resultaat. No cure no pay-afspraken zijn in Vlaanderen net als in Nederland verboden.

WEINIG GESCHILLEN

In 1% van de zaken rijst een conflict over de nota, zo blijkt uit een onderzoek van de aan de Universiteit Gent verbonden advocaat Tom De Sutter over de periode 1998 tot 2005. In het

merendeel van de gevallen gaat het om particuliere cliënten in de familiepraktijk en om relatief kleine bedragen (gemiddeld € 2.000). Kathleen Vercraeye vindt het aantal geschillen 'miniem'.

De onduidelijkheid van wat een zaak gaat kosten is voor cliënten 'een klassiek pijnpunt', zo blijkt uit eerder onderzoek van de Vlaamse Orde. Volgens de enquête spreken vier van de vijf advocaten vooraf met de cliënt af hoe zij het honorarium en de onkosten zullen berekenen. Drie van de vijf advocaten maken afspraken over de bedragen zelf. Maar slechts een fractie van de advocaten (6%) legt de afspraken ook schriftelijk vast.

Om de transparantie van de nota's bij voorbaat te vergroten heeft de Orde een modelcontract ontworpen, in samenspraak met de Commissie onrechtmatige bedingen van het ministerie van Economische Zaken, waarin ook consumentenorganisaties zijn vertegenwoordigd. Vercraeye: 'Het gebruik van het contract is niet verplicht. Het is slechts een hulpmiddel.'

AGENDA

Herziening kinderalimentatie

Op dinsdagavond 6 juni a.s. organiseert het Juridisch Genootschap Den Bosch een bijeenkomst over het wetsvoorstel herziening kinderalimentatiestelsel. Mr. P.A.J.Th. van Teeffelen, tot 1 januari 2006 vice-president en thans deeltijd-raadsheer aan het gerechtshof Den Bosch, behandelt de uitgangspunten en grote lijnen

van dit veelbesproken wetsvoorstel. Tevens bespreekt en commentarieert hij de Trema-normen die als alternatief voor het wetsvoorstel in een nieuw jasje kunnen worden gestoken. Aanmelden bij de secretaris, mr. R.E. Koopman, koopman@bogaertsgroenen.nl, tel. 0411-675 533.

Tussen profijt en professie

Het Onderzoekcentrum Onderneming en Recht (OO&R) van de Radboud Universiteit Nijmegen organiseert op maandag 3 juli 2006 in Den Haag een congres over de hervormingen in notariaat en advocatuur. Thema's zijn onder andere de toenemende marktwer-

king in de vrije beroepen; deregulering; een betere toegankelijkheid tot het beroep en het streven naar kwalitatief goede dienstverlening. De minister van Justitie, mr. J.P.H. Donner zal de openingsrede verzorgen. De dagvoorzitters zijn: mw. prof. dr. A.M.A.P. van

Gebiedsontwikkeling en financiering

Het Nirov organiseert op dinsdag 20 juni en maandag 26 juni de training gebiedsontwikkeling en financiering. Centraal hierbij staat de inbreng van uw eigen praktijk. Mr. ing. Robbert Brandt, (Brandt Consultancy) gaat in het eerste themablok in op de mogelijkheden van publiek-private samenwerking. Drs. Wito Kuyvenhoven (AM Wonen) behandelt financieringsinstrumenten. Op de tweede cursusdag begint drs. Twan Zeegers (AT Osborne/Saendelft)

met het thema 'grond', waarna dr. Jurgen van der Heijden (UvA) ten slotte zal ingaan op de juridische aspecten van financiering. De training staat onder leiding van dr. Peter van Rooy en dr.ir. Willem Buunk. Voor meer informatie en/of aanmelding: ir. Walter Vroom, vroom@nirov.nl, 070-302 84 28 of drs. Rob te Grotenhuis, grotenhuis@nirov.nl, 070-302 84 85. Zie www.nirov.nl voor het volledige programma.

AGENDA

Legal and Judicial Reforms in China

Op dinsdag 13 juni organiseert de Council for the International Legal Cooperation (CILC) in Den Haag een seminar rond de rechtshervormingen in China. De sprekers zijn: dhr. Joris Demmink (ministerie van Justitie), prof. Giannina Ajani (Universiteit van Turijn), prof. Hans Nieuwenhuis (UvL), dhr. Piet de Klerk (ministerie van Buitenlandse Zaken), en

dhr. Kees Kouwenaar (directeur CILC). De voertaal is Engels, en de toegang is gratis. Aanmelden voor 6 juni, bij voorkeur via de website: www.cilc.nl/seminar.html, of anders via Annemarie Woudstra, CILC, postbus 65, 2300 AB Leiden, fax: 071-524 09 50.

Milieu en Luchtvaart

Op 7 juni organiseert de VMR een studiemiddag rond het onderwerp Milieu en Luchtvaart in Utrecht. Naast een evaluatie van de Schipholwet komt ook het wetsvoorstel Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens aan bod. Sprekers zijn onder anderen: mr. J.A.M. van der Velden (advocaat), en mw. mr. G.M. van den Broek (UvU). Referenten: mr. H.T. Ahrens, (ministerie van

VenW), en mr. A.H.J. van den Biesen, (advocaat). Voorzitter is prof. mr. R. Uylenburg (UvA). Inschrijven via e-mail: lia@milieurecht.nl, telefoon: 030-231 22 21, of via de website www.milieurecht.nl. NOvA opleidingspunten: 2.

'ALLES WILLEN WE WETEN'

In het vorige nummer vertelde rechtshistoricus dr. Joggli Meihuizen over het onderzoek dat hij zal verrichten naar de balie tijdens de Tweede Wereldoorlog (p. 321). Daarbij zijn de laatste zes woorden van het interview weggefallen, er had moeten staan: 'Wat deden advocaten, of lieten ze achterwege, om als zelfstandig gevestigd advocaat te kunnen voortbestaan? We willen alles weten.'

Informatie of reacties naar: j.meihuizen@niod.nl

Braziliaanse advocate in levensgevaar door strijd tegen georganiseerde misdaad

Enige jaren geleden ontdekte de advocaat Marcelo Denadai dat een vooraanstaand ondernemer, Sebastião Pagotto, tezamen met andere ondernemers een hoofdrol vervult binnen de georganiseerde misdaad in de Braziliaanse deelstaat Espirito Santo. Denadai heeft deze ontdekking met zijn leven moeten bekopen: op 15 april 2002 werd hij in Vila Velha, Espirito Santo, doodgeschoten, één dag voordat hij bij Justitie een aanklacht wilde indienen tegen twaalf bedrijven wegens corruptie in 78 gemeenten verspreid over de deelstaten Espirito Santo en Rio de Janeiro. De beschuldigingen van onder meer valsheid in geschrifte, witwaspraktijken, en benedvorming worden nog steeds onderzocht.

Na de moord op Marcelo Denadai richtte zijn familie het Instituto Marcelo Denadai op met als doel in Espirito Santo de strijd aan te binden tegen het geweld, de georganiseerde misdaad en de corruptie. Marcelo's zus, Maria Aparecida Denadai is ook advocate in Espirito Santo en verbonden aan het Instituto Marcelo Denadai waar zij de zaak van haar broer voortzet. Denadai concentreert zich daarbij op de strafrechtelijke vervolging van Pagotto. Hoewel Pagotto door de Federale politie als opdrachtgever van de moord op Marcelo wordt beschouwd, is hij nog steeds op vrije voeten. Vijf ooggetuigen zijn inmiddels vermoord.

Door haar werk wordt Denadai geïntimideerd en is zij herhaaldelijk met de dood bedreigd. Vergeefs verzocht zij het federale ministerie van Justitie om bescherming. Pas na een bliksemactie van Amnesty International en een verzoek van de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens ontving Maria Denadai, op last van President Luiz Inácio da Silva, alsnog bescherming van de Federale Politie. Deze bescherming is recentelijk zonder opgaaf van redenen stopgezet, terwijl Denadai's leven onverminderd in gevaar is. Daarom heeft de Stichting Advocaten voor Advocaten de Braziliaanse autoriteiten verzocht de bescherming van Maria Denadai met onmiddellijke ingang te hervatten. Wij vragen u hetzelfde te doen.

Voor meer informatie over Maria Aparecida Denadai en de wijze waarop u voor haar in actie kunt komen zie <http://www.advocatenvooradvocaten.nl/brievenacties.html>. Voor informatie over de **Stichting Advocaten voor Advocaten** kunt u contact opnemen met mr. Judith Lichtenberg via e-mail info@advocatenvooradvocaten.nl of bezoek onze website www.stichtingadvocatenvooradvocaten.nl. Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam).

Onze groeipotentie geeft specialisten alle ruimte

Wij zoeken ambitieuze **advocaten** die graag willen werken in een professionele organisatie met een duidelijke groeivisie op gespecialiseerde juridische dienstverlening.

Kijk op onze site voor meer informatie of bel (053) 480 47 19 en vraag naar Carine Top (Manager Personeelszaken), of e-mail: c.m.h.top@kienhuishoving.nl

KIENHUIS HOVING
ADVOCATEN EN NOTARISSEN

juridische
uitgaven

vacatures

nieuws

Elsevier Juridisch brengt alles
op het gebied van:

algemeen	management
arbeids- en sociaal zekerheidsrecht	ondernemingspraktijk
belastingrecht	personen- en familierecht (particulieren)
bestuursrecht, w.o. milieu	strafrecht, tuchtrecht, vreemdelingen
koop, intellectuele eigendom,
mededingingsrecht	studieboeken

ga naar www.elsevierjuridisch.nl

Jonge Balie Congres Commissie 2006

De Congrescommissie van de Jonge Balie bestaat dit jaar uit de volgende personen:

Dhr. mr. J.D. Wijbenga (Job), voorzitter; mw. mr. D. van den Broek (Dieuwke), vice-voorzitter; dhr. mr. B.P.G. Dijkers (Barthold), penningmeester; mw. mr. M.W. Eschuis (Marlies), secretaris; mw. mr. N.C. Beun (Nienke), mw. mr. D.D. Boulassel (Debby), mw. mr. P.M. Breukink (Petra), dhr. mr. D. van der Burgt (Dorus), dhr. mr. P. Caris (Paul), mw. mr. A.G. Elding (Diane), mw. mr. E.M. Elfrink (Ellen), mw. mr. A.A.M. Van Gilst (Anne),

dhr. mr. K. Konings (Koen), mw. mr. L.S. Oosten (Liesbeth), mw. mr. H. Overbeek (Haitske), mevr. mr. D. Planten de Vassy (Daphne), mhr. mr. M. Rijke (Martijn), mw. mr. M. Roebersen (Marinke) en mw. mr. N. Noesen (Nathalie).

Het landelijke Jonge Balie Congres zal dit jaar plaatsvinden op donderdag 2 en vrijdag 3 november 2006. Het secretariaat van de Commissie is dit jaar gevestigd te Zoetermeer: Postbus 190, 2700 AD Zoetermeer, tel. 079-353 12 88, fax. 079-353 13 65. Zie ook www.sjbn.nl.

ORDENIEUWS

Toetsen Beroepsopleiding 23 juni 2006

VOORJAARSCYCLUS 2006 (+ INHALERS)

10.30 - 12.30 uur Burgerlijk Procesrecht

13.30 - 15.30 uur Strafprocesrecht

Alle toetsen worden afgenomen op basis van de meest recente wetteksten.

INSCHRIJVING

Stagiaires die in maart 2006 met de Beroepsopleiding zijn begonnen, hoeven zich *niet* op te geven. Inhalers/herkansers (stagiaires die vóór maart 2006 met de Beroepsopleiding zijn begonnen) dienen zich schriftelijk (uiterlijk twee weken vóór de toetsdatum) aan te melden bij de Nederlandse Orde van Advocaten, afdeling Opleiding, t.a.v. mevrouw C. van Rijn, faxnummer 070-335 35 34, e-mail: opl@advocatenorde.nl. U ontvangt een schriftelijke bevestiging van inschrijving.

Wilt u bij inschrijving duidelijk het volgende vermelden:

- ▶ naam, voorletter(s) en geslacht;
- ▶ het adres waar de bevestiging naartoe gezonden moet worden;
- ▶ uw cursuscode.

EXAMENGELD

Het examengeld voor het inhalen/herkansens van toetsen is vastgesteld op € 65 per toets. Ná de toetsdag ontvangt u een acceptgiro waarmee u het examengeld kunt overmaken.

GEWIJZIGDE TOETSLOCATIE

De toetsen worden afgenomen in de *Vechtse Banen te Utrecht*.

Voor informatie kunt u bellen met de Nederlandse Orde van Advocaten, afdeling Opleiding (telefoon: 070-335 35 55 tussen 09.00 – 12.00 uur)

(Secretariaat Examencommissie)

Wijzigingen Beroepsopleiding vanaf voorjaar 2007

Per maart 2007 zullen een aantal wijzigingen in de Beroepsopleiding hun beslag krijgen. De veranderingen hebben tot doel te komen tot een snellere en betere kwaliteitstoets van de stage. Hier de belangrijkste wijzigingen op een rij:

- ▶ de cursusdagen vergen meer zelfstudie en voorbereiding van de stagiaire;
- ▶ de stof in de cursusboeken is het uitgangspunt voor de toets;
- ▶ accent op de vaardigheden:
 - extra dag basiscommunicatie;
 - meer ruimte voor oefeningen;
 - afsluitend gesprek met de stagiaire na de praktijkleerblokken;
- ▶ extra onderdeel gedragsrecht in combinatie met intervisie;
- ▶ het cursusonderdeel belastingrecht gaat naar de Voortgezette Stagiaire Opleiding;

- ▶ het cursusonderdeel jaarrekeninglezen gaat van twee cursusdagen naar één dag;
- ▶ de toetsen worden strikter nagekeken;
- ▶ de eerste twee toetsen (per vak) volgen verplicht direct op het onderwijs;
- ▶ per cursusonderdeel zijn slechts twee herexamens mogelijk;
- ▶ De 'terme de grâce' bij het doen van toetsen tijdens schrapping (artikel 14 lid 4 Stageverordening) zal gemotiveerd moeten worden aangevraagd bij de Algemene Raad.

Zie voor de achtergronden van deze wijzigingen de rubriek *Van de Orde* op pagina 386 van dit nummer. Daar wordt ook een overzicht gegeven van de berekening van overschotpunten in het kader van de Permanente Opleiding.

Onze opdrachtgever behoort tot de grote advocatenkantoren in Nederland, met vestigingen op centrale locaties in het land. Het kantoor heeft van oudsher een kwalitatief hoogstaande praktijk en aansprekende nationale en internationale cliënten.

De organisatie kenmerkt zich door een brede en diepgaande juridische expertise en een sterk oplossings- en cliëntgerichte aanpak. Een organisatie waar een persoonlijke visie en betrokkenheid wordt verwelkomd én beloond. Dit alles maakt onze opdrachtgever één van de meest gewaardeerde advocatenkantoren in Nederland.

De ondernemingsrechtpraktijk binnen de vestiging in Noord-Brabant maakt een sterke groei door, en is toonaangevend in haar regio. Tot haar cliënten behoren diverse beursgenoteerde ondernemingen en het (middel)grote nationale bedrijfsleven. Binnen de praktijkgroep ondernemingsrecht zijn de advocaten werkzaam op het gebied van ondernemings- en vennootschapsrecht, fusies & overnames, joint-ventures en corporate herstructurering.

Op het snijvlak van het ondernemingsrecht en het procesrecht opereert de sectie Litigation. Hierin worden cliënten geadviseerd en bijgestaan in het vinden van effectieve oplossingen bij geschillen in en om de onderneming.

Zowel in de transactiepraktijk (M&A) als de ondernemingsrechtelijke proces- en adviespraktijk (Litigation) bestaat ruimte voor een ambitieuze advocaat-medewerker.

Daarom komen wij graag in contact met gedreven

ADVOCAAT - MEDEWERKERS ONDERNEMINGSRECHT

Uw profiel

- U beschikt over een stevige basis (3 tot 6 jaar ervaring) in het ondernemingsrecht, met de nadruk op de begeleiding van fusies & overnames, herstructureringen en reorganisaties, of u heeft relevante ervaring in de brede ondernemingsrechtelijke procespraktijk;
- U heeft een stevige en representatieve persoonlijkheid en beschikte over uitstekende communicatieve vaardigheden;
- U bent een teamspeler en denkt graag mee over mogelijkheden tot verdere uitbouw van de praktijk;
- Goede beheersing van de Engelse taal is vanzelfsprekend.

Het aanbod

Een plezierige en inspirerende werkomgeving met een open en informele cultuur. Werken op hoog niveau voor de mooiste cliënten in de regio. Alle kansen op een voortvarende carrière met uitstekende arbeidsvoorwaarden en dito opleidingsmogelijkheden.

Contactpersonen bij Voxius voor deze vacature zijn mevrouw mr. M.M. Bedaux of de heer mr. H.J. Bruin.

U kunt uw CV met een korte begeleidende brief, onder vermelding van het vacaturenummer, aan ons sturen of mailen. Voor nadere informatie kunt u telefonisch contact opnemen met bovengenoemde contactpersonen. Vertrouwelijke behandeling is vanzelfsprekend gegarandeerd.

VOXIUS
VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

VOXIUS
VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

VOXIUS, WERVING-, SELECTIE
EN INTERIM BUREAU

VOOR JURISTEN.

VOXIUS WERKT VOOR

ADVOCATENKANTOREN,

NOTARISKANTOREN

EN BEDRIJVEN,

WAARONDER VEEL TOP

100 ONDERNEMINGEN.

VERTROUWELIJKE

BEHANDELING VAN

UW GEGEVENS IS

VANZELFSPREKEND

GEGARANDEERD. OPEN

SOLLICITATIES ZIJN WELKOM.

STATIONSPLEIN 45
[GROOT HANDELSGEBOUW]
POSTBUS 29170
3001 GD ROTTERDAM
TEL 010 - 240 06 05
FAX 010 - 240 06 07
LEGAL@VOXIUS.NL
WWW.VOXIUS.NL

86e jaargang – 2 juni 2006 – nr. 8
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. B.J. Th. Bouma
mr. Y. van Gernerden
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. M.H.J. van Maanen
mr. P.F.P. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. A.P. Ploeger
mr. L.H. Rammeloo
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Uitgever

drs. Serge dos Santos Gomes

Eindredactie

Linus Hesselink

Bureau redactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

VILLA Y, Andre Klijsen
Unit-1, Dimitry de Bruin

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Zoekadres: Benoordenhousweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Digitaal archief Advocatenblad

www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis)
Baliencertificaat

Orde van de dag

Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 2,15 per mm
bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 9 juni 2006
afl. 10: 30 juni 2006

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 160 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Lose nummers: € 8,50

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor u relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen.
Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

ISSN 0165-1331

Nog geen veilig water

Els Unger

De Amsterdamse advocaat Nico Meijering is gesommeerd om te verschijnen bij de rechter-commissaris. Hij zou daar een verklaring moeten afleggen over een eigen cliënt. Iets dergelijks staat mogelijk ook Bram Moszkowicz te wachten. Belangwekkende zaken voor de advocatuur. Maar zeker ook voor de rechtzoekende, in wiens belang het verschoningsrecht bestaat.

Op zich is er naar mijn mening niet zoveel mis mee dat een advocaat voor de rechter-commissaris moet verschijnen. Het verschoningsrecht is niet absoluut. De reikwijdte van het verschoningsrecht kan, en moet soms ook, onderwerp zijn van discussie en debat. Juridisch én maatschappelijk.

Maar het oproepen van een advocaat als getuige in een zaak tegen zijn eigen cliënt mag zeker niet te vaak gebeuren. Daar gaat een *chilling effect* van uit, een min of meer versluierde, maar daarom niet minder ingrijpende aantasting van het verschoningsrecht.

Denk daarbij ook aan de vertrouwenspositie jegens de cliënt. 'Ja, ik moet naar de rechter-commissaris.' 'Nee, ik zal geen verklaring afleggen over wat mij in mijn hoedanigheid als advocaat is toevertrouwd.'

De advocaat komt in een nog lastiger parket als vlak na het verschijnen bij de rechter-commissaris opzienbarende nieuwe punten aan het licht komen. Het zal bij de cliënt de vraag oproepen of de advocaat de bron is, ook al is dat helemaal niet het geval.

In het rapport van de Commissie Advocatuur is het verschoningsrecht volledig overreind gebleven. Terecht. In de woorden van de commissie: 'De rechtzoekende in de rechtsstaat heeft er recht op te kunnen kiezen voor het raadplegen van een rechtshulpverlener bij wie de vertrouwelijkheid is gegarandeerd.'

Met het rapport van de commissie is het verschoningsrecht echter nog niet in veilig water. Sommigen politici denken te weten dat het verschoningsrecht wordt gebruikt om duistere zaken aan het daglicht te onttrekken. Soms? Regelmatig? Vaak? Zij opperen dat het verschoningsrecht zou moeten worden begrensd.

Het laatste empirische onderzoek over dit onderwerp werd in juni 2004 gepubliceerd. Uit de studie *Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit, integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen* van onderzoekers van de Vrije Universiteit Amsterdam bleek dat over een periode van drie jaar (1999-2001) vijf advocaten en vier notarissen strafrechtelijk werden vervolgd voor het vermoeden dat ze betrokken waren bij georganiseerde criminaliteit. Drie advocaten en vier notarissen werden daadwerkelijk veroordeeld.

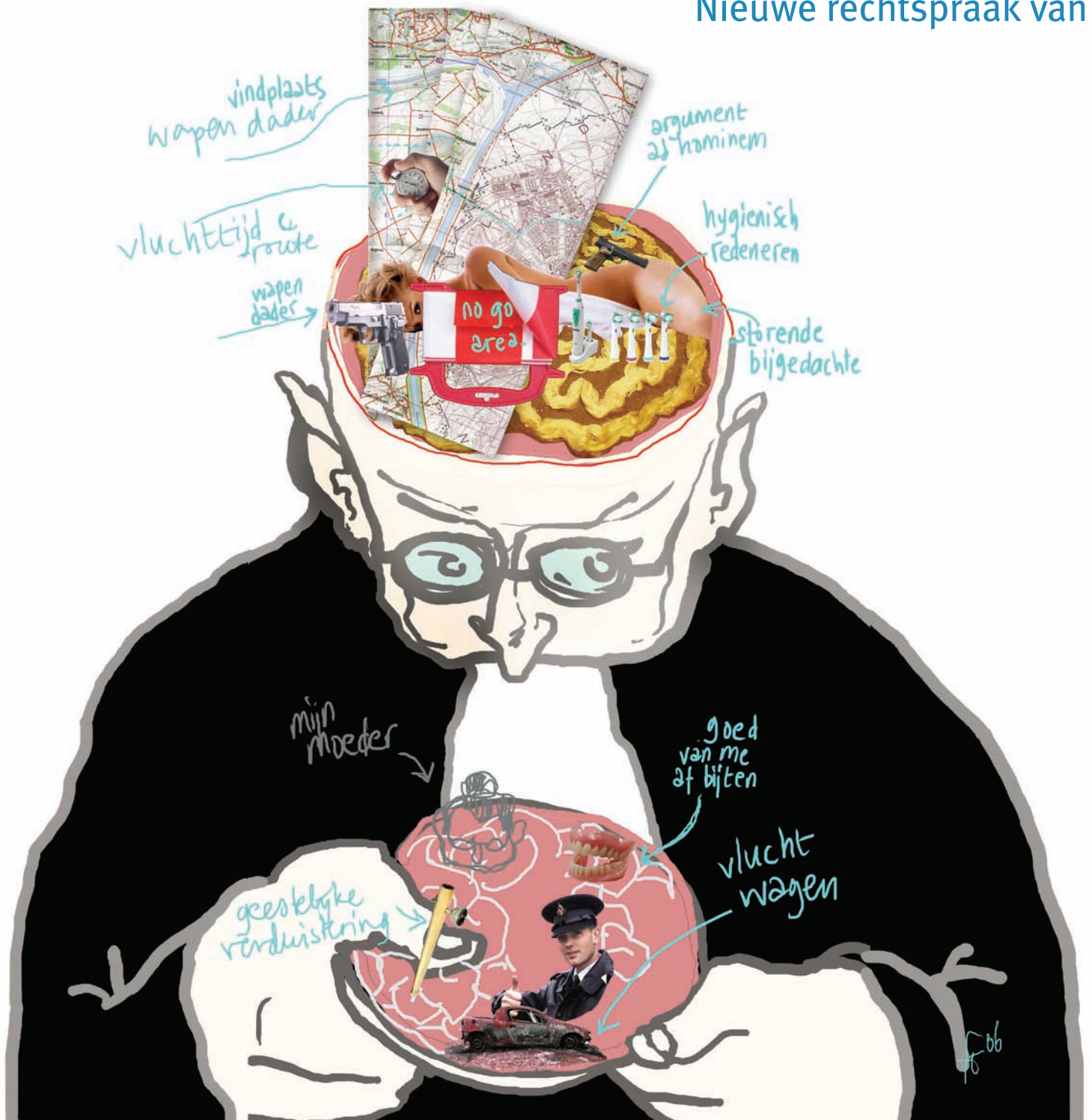
Maar het is verstandig om je te realiseren dat niet de feiten, maar de beeldvorming bepalend is in de politiek. We zullen er daarom de komende tijd alles aan moeten doen om het belang van het verschoningsrecht uit te leggen. Niet alleen aan politici, maar ook aan het grote publiek. Zeker met de verkiezingen in aantocht...

Wilt u reageren? vandedeken@advocatenorde.nl

Delicaat instrument om

Nieuwe rechtspraak van de

rechter te dwingen tot nadere motivering

Hoge Raad over verweren en ‘uitdrukkelijk onderbouwde standpunten’

Jan Sjöcrona en Willem Koops
Advocaten te Den Haag²

De Hoge Raad heeft op 11 april jl. uitgemaakt wat moet worden verstaan onder ‘uitdrukkelijk onderbouwde standpunten’ (359 lid 2 Sv).¹ Omdat de strafrechter sindsdien in moet gaan op alle soorten uitdrukkelijk onderbouwde standpunten die hij niet aanvaardt, heeft de raadsman een instrument in handen waarmee de rechter tot nadere motivering van zijn einduitspraak kan worden gedwongen. Maar het is een delicaat instrument, want de advocaat die onvoldoende kernachtig, concludent en schriftelijk controleerbaar argumenteert, kan worden geconfronteerd met tuchtrechtelijke klachten of claims uit beroepsaansprakelijkheid.

Iedere strafadvocaat kent de zaken waarin de rechter zonder toelichting verweren passeert, met name bewijsverweren. Vaak tasten veroordeelde en verdediging in het duister naar het antwoord op de vraag waarom rechtbank of hof de ene getuige wel gelooft en de andere niet. Tot 1 januari 2005 vond de niet of marginaal motiverende strafrechter steun in art. 359 Sv. Het vonnis (of arrest, via art. 415 Sv), behoefde ‘slechts’ de inhoud te bevatten van de gebruikte bewijsmiddelen. Wat tot bewijs tegen de verdachte in stelling werd gebracht moest in de rechterlijke beslissing worden vermeld. Maar waarom de rechter

niet in het voordeel van de verdachte/veroordeelde geloof wenste te hechten aan ander bewijsmateriaal – ook al werd er bij verweer een beroep op gedaan – kon hij of zij veelal in het midden laten (behoudens bij specifieke verweren, zoals Meer & Vaart, Dakdekker, onrechtmatig verkregen bewijs).

Maar op 11 april 2006 (LJN AU9130) heeft de Hoge Raad een arrest gewezen dat de motiveringsplicht bij verwerping van bewijsverweren (en overigens ook strafmaatverweren) aanscherpt. Het ziet er naar uit dat de strafrechter naar de nieuwe stand van de rechtspraak alle denkbare soorten goed onderbouwde verweren van die categorie moet bespreken indien hij ze van de hand wijst. Daarmee lijkt de motiveringsplicht bij verwerping van dergelijke verweren op één lijn te worden gesteld met de gehoudenheid

ex art. 358 lid 3 Sv om kwalificatie- en strafuitsluitingsverweren bij niet-aanvaarding gemotiveerd te weerleggen. De ‘armoedige Nederlandse motiveringscultuur’ m.b.t. bewijskwesities in strafzaken – wij lenen hier de van een diep inzicht in de strafpraktijk van alledag getuigende woorden van A-G Knigge in diens conclusie voor dit arrest – is op zijn retour.

Maar dat zal in de praktijk niet vanzelf gaan. Het zal door de advocatuur moeten worden bevochten; in zoverre is er niets nieuws onder de zon. De nieuwe motiveringsplicht voor de rechter wordt namelijk pas geactiveerd indien de raadsman (m/v) zijn standpunten ter zitting ‘uitdrukkelijk onderbouwd’ presenteert. Maar wanneer is daarvan sprake? En welke ruimte heeft de rechter om ondanks dergelijke standpunten

1 Zie www.rechtspraak.nl, LJN-nummer AU9130.
2 Advocaten bij Sjöcrona Van Stigt in Den Haag.

toch magerder te motiveren dan vele veroordeelden wensen?

'VONNIS GEEFT REDENEN OP'

Het arrest betrof de vraag naar de juridische betekenis van een vader-zoon relatie in termen van een criminele organisatie. Namens de vader werd in feitelijke aanleg vruchteloos betoogd dat gezien die familierechtelijke betrekking niet kon worden gesproken van een 'organisatie'; bij de Hoge Raad werd erover geklaagd dat het Hof dat dit verweer stilzwijgend had gepasseerd, hetgeen tot nietigheid van het onderzoek ter terechtzitting zou moeten leiden (art. 359 lid 9 Sv).

Voordat de Hoge Raad op de merites van het cassatiemiddel inging (en het verwierp), formuleerde hij enige 'aan de beoordeling van de middelen voorafgaande beschouwingen' over de uitleg van een zin die per 1 januari 2005 is opgenomen in art. 359 lid 2 Sv.³ Die zin luidt:

'Het vonnis geeft, indien de beslissing afwijkt van door de verdachte dan wel door de officier van justitie uitdrukkelijk onderbouwde standpunten, in het bijzonder de redenen op die daartoe hebben geleid.'

Hoe deze nieuwe regel precies te duiden? De betrokken wetsgeschiedenis is onhelder. A-G Knigge analyseert die historie in een indrukwekkende conclusie, verplichte kost voor de strafrechtsspecialist. Hij signaleert dat de regel strookt met de uitgangspunten van het project *Strafvordering 2001* waaruit vele voorstellen inmiddels door de wetgever zijn omarmd en dat bepleit dat de rechter dieper dan voorheen moet ingaan op wat partijen verdeeld houdt, zodat ons strafproces meer accusatoir wordt dan inquisitoir. Kennelijk denkt de Hoge Raad er ook zo over, want diens 'voorafgaande beschouwingen' treden in de voetsporen van Knigge (en dus van *Strafvordering 2001*, waarover Knigge in zijn vorige leven als hoogleraar in Groningen tezamen met zijn Tilburgse collega Groenhuijsen de redactie voerde).

MOTIVERINGSPLICHT

De Hoge Raad stelt allereerst vast dat de wetgever geen ondubbelzinnige uitleg van de regel geeft. De regel zou kunnen worden

begrepen dat a) de bestaande jurisprudentie over motiveringsplichten wordt gecodificeerd, terwijl b) tegelijk naast de verdediging nu ook het OM het recht krijgt op een antwoord op zijn uitdrukkelijk onderbouwde standpunten. Ook dit laatste past in een ontwikkeling naar een meer contradictoir strafproces waarin dan ook het OM recht heeft op een gemotiveerde reactie bij verwerping van zijn 'standpunten' (die uiteraard geen 'verweren' zijn, zodat hiermee de terminologie van het nieuwe lid 2 verklaard lijkt te zijn).

Een dergelijke beperkte uitleg van de nieuwe regel staat de Hoge Raad echter bepaald niet voor ogen. Hij vervolgt op basis van een tekstuele interpretatie: 'Nochtans moet op grond van de bewoordingen van art. 359 lid 2, Sv, waarop degenen die bij een strafproces zijn betrokken moeten kunnen afgaan, (...) worden aangenomen dat ook andere dan de hiervoor bedoelde betogen nopen tot motivering indien zij niet worden aanvaard.' Voortaan 'moeten nu ook de bewijsbeslissing en de beslissing over de oplegging van straf en/of maatregel nader worden gemotiveerd, indien de rechter daarbij afwijkt van door of namens de verdachte dan wel door het openbaar ministerie "uitdrukkelijk onderbouwde standpunten".'

De geest is uit de fles. Weliswaar brengt het nieuwe artikellid in de wetgevende uitleg van de Hoge Raad geen wijziging in de vrijheid van de feitenrechter ten aanzien van de selectie en waardering van het beschikbare bewijsmateriaal noch in de keuze en weging van de factoren die van belang zijn voor de oplegging van de straf en/of de maatregel. Maar de rechter moet wel zijn beslissing(en) dienaangaande in een aantal gevallen nader motiveren. Anders dan voorheen wordt nu bij bewijs- en strafkwesties uitgegaan van een plicht tot motiveren bij verwerping van het aangevoerde 'standpunt' en wel *in een ongelimiteerd aantal gevallen*, zolang dat 'standpunt' door verdediging (of aanklager) maar 'uitdrukkelijk onderbouwd' naar voren is gebracht.

Dit betekent dat verdedigers hun door de rechtspraak opgedrongen hokjesgeest kunnen afschudden: bewijsverweren hoeven

Er zullen debatten ontstaan over de vraag op welke onderdelen van de verworpen standpunten onrechte niet is gerespondeerd, zodat een overgelegde pleitnota van groot belang is

niet meer *per se* in een bepaalde categorie te worden geplaatst (Meer & Vaart, Dakdekker, etc.), om de rechter tot expliciete respons te dwingen. Het gaat voortaan (nog) minder om de vorm dan om de inhoud.

Terecht natuurlijk, eigenlijk is dit een open deur. Opvattingen over feit en recht dienen altijd zo deugdelijk mogelijk te worden onderbouwd. Voor 'uitdrukkelijk onderbouwde standpunten' behoort dat niet anders te zijn dan voor art. 358 lid 3 Sv verweren.

De vraag wordt dan: hoe 'uitdrukkelijk' de standpunten moeten zijn om de rechter in een hoek te plaatsen waar hij niet kan uitkomen anders dan door a) het verweer te honoreren, dan wel b) het expliciet responderend te verwerpen zodat werkelijk inzichtelijk wordt waarom hij het niet aanvaardt.

HOG E RAAD GEEFT ÉN NEEMT

De nieuwe motiveringsplicht is echter niet oeverloos. De eerste beperking die de Hoge Raad daarop in de lijn van vaste jurisprudentie (zie vooral het arrest Zwolsman en de bijbehorende conclusie van de toenmalige A-G Van Dorst) aanbrengt, is dat slechts standpunten waarvan daadwerkelijk blijkt uit het proces-verbaal van de zitting, tot een motiveringsplicht kunnen leiden. Fijntjes – en blijkens de (cassatie)praktijk allesbehalve overbodig – wijst de cassatierechter er op dat dit tamelijk makkelijk is te bewerkstelligen door een pleitnota over te leggen, dan wel op

Griffiers en rechters reageren nogal eens zuinig wanneer 'akte' wordt verzocht van een bepaalde opmerking of gang van zaken ter zitting

de voet van art. 326 lid 4 Sv te verzoeken om aantekening te maken in het proces-verbaal van de zitting van het ingenomen standpunt. Dit is niet nieuw.

Evenmin nieuw is de tweede beperking: indien het standpunt niet 'duidelijk, door argumenten geschraagd en voorzien van een ondubbelzinnige conclusie' wordt gepresenteerd, ontstaat er geen extra motiveringsplicht onder art. 359, lid 2 Sv. En passant wordt de cassatieadvocaat ingescherpt dat (ook) in een cassatieklacht met *voldoende precisie* moet worden aangeduid op welk uitdrukkelijk onderbouwd standpunt het doelt; ook geen verrassend standpunt.

De motiveringsplicht geldt evenmin indien de einduitspraak op zich zelf al voldoende gegevens bevat waarin die nadere motivering 'besloten ligt', zoals in een nadere bewijsoverweging. Hier onderstreept de Hoge Raad in feite de ruimte die hij zich al jaren heeft toegeëigend om cassatiemiddelen te verwerpen indien de beslissing waarvan beroep 'aldus moet worden verstaan' dat daarin staat wat de Hoge Raad er in wenst te lezen. Niets nieuws onder de zon, dus. De zaak die leidde tot het besproken arrest strandde op deze barrière: de Hoge Raad oor-

deelde dat in de *bewijsmiddelen* van het arrest van het Hof een juist rechtsoordeel besloten lag over wat een criminele organisatie is, terwijl het uitdrukkelijk door de verdediging ingenomen standpunt (deels) uitging van een onjuiste uitleg daarvan.

'BEPERKT'? 'DETAIL'?

Ook bestaat er geen verzwaarde motiveringsplicht indien in de einduitspraak 'niet wezenlijk' wordt afgeweken van een 'uitdrukkelijk onderbouwd standpunt'. Zo hoeft de feitenrechter niet te motiveren waarom hij afwijkt van een strafeis of niet ingaat op een strafmaatverweer, als de afwijking 'van beperkt belang is'. Maar wat is 'beperkt'? Dat kan de Hoge Raad in de algemene overwegingen van dit arrest natuurlijk niet precies duiden. Wel worden we aldus geconfronteerd met een opening die de Hoge Raad zichzelf biedt om feitelijke kwesties te beslechten. Het laat zich raden dat wat een veroordeelde bepaald niet 'beperkt' vindt door de Hoge Raad anders kan worden uitgelegd.

Voorts is de omvang van de motiveringsplicht afhankelijk van de aard van het onderwerp en de mate waarin wordt afgeweken van het ingenomen standpunt. Wordt bijvoorbeeld slechts een onderdeel en niet de gehele tenlastelegging betwist, dan kan 'met een beperktere motivering worden volstaan'. Dit lijkt ons eerlijk gezegd een open deur.

Wat van dit laatste ook zij, tot slot heeft de Hoge Raad een 'catch-all' categorie bedacht: de motiveringsplicht gaat niet zover dat bij niet-aanvaarding van een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt 'op ieder detail van de argumentatie' moet worden ingegaan. Maar wat is een 'detail'? Het laat zich raden dat wat een veroordeelde bepaald geen 'detail' vindt door de feitenrechter en Hoge Raad als minder opschuddend kan worden uitgelegd.

NIEUWE ARRESTEN

In de weken die volgden op 11 april heeft de Hoge Raad kansen gegrepen om nader te concretiseren hoe met het nieuwe art. 359, lid 2 Sv moet worden omgegaan. Wat direct

mijnheer de officier, laat ik u nou 's gezellig uitleggen waarom ik van harte met u instem; de verdediging slaat de plank mis, dat laten we verder voor wat het is. Zullen we er iets bij gaan drinken?

3 Zie de Wet bekende verdachte, *Stb.* 2004, 580.

Letterlijk dicteren van het standpunt aan de griffier kan geboden zijn

opvalt zijn twee arresten van 18 april 2006 (LJN AU8913 en AU8915) en een van 16 mei 2006 (LJN AU8917). In alle gevallen was bij de Hoge Raad geklaagd over de wijze waarop verweren door het hof waren verworpen. In alle gevallen oordeelde de Hoge Raad – onder herhaling van de algemene beschouwingen uit het standaardarrest – dat *in cassatie* niet met ‘voldoende precisie’ werd verwezen naar in hoger beroep ingenomen uitdrukkelijk onderbouwde standpunten. De beroepen werden verworpen.

In de zaak die leidde tot een arrest van 16 mei 2006 LJN AU8920 was bij het gerechtshof onder aanhaling van vele argumenten betoogd dat getuigenverklaringen onbetrouwbaar moesten worden geacht. In cassatie werd erover geklaagd dat dit betoog zonder motivering was verworpen. De Hoge Raad oordeelde echter dat die klacht niet voldoende precies was: kennelijk had het middel niet voldoende concreet verwezen naar een bij de feitenrechter ingenomen uitdrukkelijk onderbouwd standpunt. Omdat het middel dus niet zozeer verwees naar een standpunt, maar slechts naar de argumenten daarvoor, werd ook in deze zaak het beroep verworpen.

Voorts valt op HR 16 mei 2006 LJN AV1581, waarin bij het hof namens verdachte werd betoogd dat het heel goed mogelijk was dat de politie niet verdachte, maar iemand anders had gezien. De verdediging concludeerde daaruit dat er onvoldoende wettig en overtuigend bewijs was. De Hoge Raad oordeelde dat dit niet hoefde te worden opgevat als een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt, zodat de niet-aanvaarding ervan niet hoefde te worden gemotiveerd.

Dan de zaak die leidde tot HR 16 mei 2006, LJN AU8266, waarin het beroep werd verworpen onder verwijzing naar de bewijsmiddelen die waren vervat in het bestreden arrest. Helaas is de cassatieklacht niet integraal in het LJN-arrest opgenomen zodat slechts kan worden gegist naar de inhoud daarvan. Wel is duidelijk dat bij het Hof was betoogd dat de tot bewijs gebruikte verklaring van aangeefster onbetrouwbaar was. De Hoge Raad haalt echter de bewijsmiddelen van het hof aan en oordeelt dat daarin de verwerping van dit verweer besloten lag, zodat

art. 359 lid 2 Sv niet geschonden was. De betrouwbaarheid van de verklaring van de aangeefster viel dus kennelijk af te leiden uit de inhoud van de overige bewijsmiddelen.

Tot slot nog HR 16 mei 2006, LJN AV2368, waarin (eindelijk) werd gecasseerd. De raadsman had bij het hof betoogd dat het voorwaardelijk opzet niet uit het bewijsmateriaal kon worden afgeleid. De Hoge Raad citeert het complete betoog en oordeelt: ‘[dit betoog] behelst een standpunt dat duidelijk, door argumenten geschraagd en voorzien van een ondubbelzinnige conclusie (...) naar voren is gebracht.’ Het hof had daarom moeten motiveren waarom dit standpunt niet werd aanvaard.

PRAKTIJK VOOR RAADSMAN NA 11 APRIL 2006

Wij achten waarschijnlijk dat vooral het ‘catch-all’ criterium in de rechtspraak nader zal worden uitgewerkt. Er zullen debatten in de rechtzaal (hoger beroep) en in de cassatieschiftuur (moeten) ontstaan over de vraag op welke onderdelen van de verworpen standpunten ten onrechte niet is gerespondeerd. Die debatten kunnen voor de veroordeelde slechts met vrucht worden gevoerd als zij zo nauwkeurig mogelijk in het proces-verbaal van de zitting zijn opgenomen. Een pleitnota lijkt daarom al bijkans imperatief voor een goed effect van art. 359 lid 2 Sv op de inzichtelijkheid voor de veroordeelde m.b.t. de verwerping van zijn standpunten.

Maar er is meer: ook los van de pleitnota komen op zittingen geregeld situaties voor waarin uitdrukkelijk onderbouwde standpunten worden ingenomen die dan niet al onmiddellijk op schrift staan. Natuurlijk: verzocht kan worden dat de griffier het verhandelde dan zo nauwkeurig mogelijk in het proces-verbaal van de zitting opneemt. De ervaring leert intussen dat griffiers en – wat belangrijker is – rechters nogal eens de neiging hebben zuinig te reageren wanneer ‘akte’ wordt verzocht van een bepaalde opmerking of gang van zaken ter zitting. Alsof men zich aangesproken voelt. ‘Wij kunnen zelf wel bepalen wat in het proces-verbaal moet worden opgenomen’. Of zoals een strafkamervoorzitter ooit zei: ‘Mijn grif-

fier is heel goed in staat zelf te bepalen wat hij moet opschrijven.’

In het licht van het besproken arrest van de Hoge Raad zullen de ‘preciezen’ onder de strafrechters zich rekkelijker moeten gaan opstellen: omdat de Hoge Raad eist dat de uitdrukkelijk onderbouwde standpunten ‘duidelijk, door argumenten geschraagd en voorzien van een ondubbelzinnige conclusie’ in het proces-verbaal worden opgenomen, zullen verdachte en raadsman meer dan voorheen in de gelegenheid moeten worden gesteld te controleren of hun ‘standpunten’ puntig genoeg in het verbaal worden vastgelegd. Letterlijk dicteren aan de griffier van het standpunt kan dan geboden zijn, evenals het vervolgens door deze letterlijk voorlezen ervan, ter controle door de verdediging. Het behoeft geen betoog dat strafadvocaten zich in dit verband pro-actief en assertief zullen moeten opstellen (hoe moeilijk dat bij de preciezen onder de rechters soms ook zal zijn).

Waarom wordt eigenlijk in de zittingszaal niet veel meer gebruik gemaakt van opnameapparatuur?

DELICAAT INSTRUMENT

Het nieuwe art. 359, lid 2 Sv verplicht de strafrechter in te gaan op *alle soorten* uitdrukkelijk onderbouwde standpunten bij niet-aanvaarding ervan. Dat is winst. Daarmee krijgt de raadsman een instrument in handen, zoals blijkt uit het arrest van 11 april jl., waarmee de rechter tot nadere motivering van zijn einduitspraak kan worden gedwongen. Maar het is wel een delicaat instrument, dat met voldoende precisie moet worden gehanteerd. Er moet kernachtig en concludent worden geargumenteed. En schriftelijk controleerbaar. De advocaat die dat onvoldoende doet moet wellicht tuchtrechtelijke klachten of perikelen van beroepsaansprakelijkheid incalculeren. ●

FRESHFIELDS BRUCKHAUS DERINGER

Wereldstage aangeboden.

FRESHFIELDS CONNECT 2006/2007

Internationale stage, voor 3e en 4e jaars rechtenstudenten

Dé kans voor studenten die na hun studie werkzaam willen zijn in de advocatuur of de notariële of fiscale praktijk. De stage vindt plaats bij twee Freshfields kantoren: zes weken in Amsterdam en vier tot zes weken bij een van onze andere 27 kantoren in Europa, Azië of de Verenigde Staten. Zo leer je niet alleen onze internationale praktijk goed kennen, maar zie je ook nog wat van de wereld. Selectie vindt plaats op basis van het criterium *'excellent, and not too serious'*. Voor meer informatie, bel Jacobine Hendrikse, T 020 485 7574. Inschrijving met brief, cv en cijferlijst: uiterlijk 9 juni 2006 bij Berend Broerse, E berend.broerse@freshfields.com Plaatsingsmogelijkheden in 2006 en 2007.

Freshfields Bruckhaus Deringer Apollolaan 151 1077 AR Amsterdam www.freshfields.com/connect

Verzekeraar aanspreken buiten de boedel om

T.H. Bruning en P.M. Leerink
advocaten te Deventer¹

Sinds 1 januari jl. zijn slachtoffers van personenschade buiten de sfeer van de WAM beter beschermd als de aansprakelijke tijdens de schaderegeling failliet gaat. Verzekeraars kunnen namelijk rechtsreeks aan hen de personenschade vergoeden. Een overzicht van de veranderingen, mogelijkheden en knelpunten.

Een schilder valt tijdens zijn werk voor een schildersbedrijf van de ladder en loopt daarbij ernstig letsel op. Hij stelt zijn werkgever aansprakelijk; deze meldt de schade aan bij de bedrijfsaansprakelijkheidsverzekeraar, die in overleg treedt met de schilder om de schade te regelen. Tijdens de schaderegeling, die soms jaren kan duren in afwachting van een medische eindsituatie, faillieert het schildersbedrijf. Wat dan?

Tot 1 januari 2006 had dit faillissement ernstige gevolgen voor de schilder. De schilder moest zijn vordering indienen bij de curator. De verzekeraar betaalde aan de boedel en de schilder had slechts een voorrecht op de schadepeningen, wat doorgaans betekende dat de schilder niets ontving.

Met de invoering van titel 7.17 BW, per 1 januari jl., kennen wij de figuur van de directe actie (artikel 7:954). Dit artikel schept de mogelijkheid voor de benadeelde om rechtstreeks vergoeding van personenschade te vorderen van de verzekeraar van de aansprakelijke partij. De directe actie is ook op oude schadegevallen van toepassing indien en voorzover de verzekeraar op 1 januari 2006 nog niet aan de verzekerde heeft betaald. Dit heeft belangrijke gevolgen voor de insolventie- en personenschadepraktijk. Slachtoffers kunnen buiten de boedel om rechtstreeks de verzekeraar aanspreken.

VOORHEEN ALLEEN EEN VOORRECHT

Het toepasselijk recht vóór 1 januari 2006 geldt nog steeds voor gevallen waarin de directe actie niet werkt. De verzekeraar heeft doorgaans in de polisvoorwaarden bedongen dat hij de schade rechtstreeks met de benadeelde kan regelen, maar deze bevoegdheid wordt algemeen gekwalificeerd als een volmacht van de verzekerde aan de verzekeraar,

die door het faillissement krachtens artikel 3:72 onder a BW vervalt.² De verzekeraar kan wel betalen aan de benadeelde, maar loopt dan het risico dat deze betaling niet bevrijdend is. De curator kan de verzekeraar dwingen de verzekeringspenningen aan de boedel af te dragen³. De benadeelde heeft alleen een vordering op de boedel.

Artikel 3:287 lid 1 BW⁴ geeft de benadeelde een wettelijk voorrecht: 'De vordering tot vergoeding van schade is bevoorrecht op de vordering die de schuldenaar uit hoofde van verzekering van zijn aansprakelijkheid op de verzekeraar mocht hebben voorzover deze vordering de verplichting tot vergoeding van deze schade betreft.' Deze preferentie is weliswaar hoger in rang dan bijvoorbeeld de vordering van de aanvrager van het faillissement, de fiscus⁵ of de bedrijfsvereniging⁶, maar de uitkering verloopt nog steeds via de boedel. De algemene faillissementskosten zullen dan ook mede door de benadeelde moeten worden gedragen. Onder de algemene faillissementskosten vallen alle boedelschulden, waaronder dus ook de overgenomen loonverplichtingen⁷ en het salaris van de curator. In de meeste faillissementen is onvoldoende actief aanwezig om de algemene faillissementskosten te voldoen. In die faillissementen heeft de benadeelde dus niets aan het voorrecht van artikel 3:287 lid 1 BW.

SOMS BUITEN DE BOEDEL

Het doel van een aansprakelijkheidsverzekering is tweeledig: bescherming van de veroorzaker en bescherming van de benadeelde.⁸ Het is de bedoeling dat de benadeelde de verzekeringsuitkering ontvangt en niet dat daarmee de andere schuldeisers van de veroorzaker worden voldaan. In het licht daarvan hebben benadeelden wel geprobeerd om buiten de boedel om betaling te vorderen van de verzekeraar. In HR 10 mei 1985, NJ 1985, 794 is geoordeeld dat de aard van een beroepsaansprakelijkheidsverzekering en de eisen van redelijkheid en billijkheid niet meebrengen dat de verzekeraar in geval van faillissement van de verzekerde rechtstreeks moet betalen aan de benadeelde.⁹

Een rechtstreekse aanspraak op de verzekeraar werd door de Hoge Raad wel voor mogelijk gehouden als de benadeelde op grond van verklaringen of gedragingen van de verzekeraar mocht aannemen dat deze zichzelf jegens de benadeelde aansprakelijk hield voor de schadevergoeding. Dat een verzekeraar rechtstreeks met de benadeelde onderhandelt, is gebruikelijk maar leidt op zichzelf niet tot het aannemen van een vordering van de benadeelde op de verzekeraar.¹⁰

De president van de Rechtbank Amsterdam bleek bereid om een letselschadeslachtoffer te hulp te komen. Deze benadeelde verzocht in kort geding om een voorschot op de scha-

Door de invoering van titel 7.17 BW per 1 januari jl. kunnen slachtoffers buiten de boedel om de verzekeraar aanspreken

Foto: Chris Pennarts/Hollandse Hoogte

devergoeding van f 20.000 rechtstreeks te betalen door verzekeraar Delta Lloyd aan de benadeelde. De belangen van de benadeelde wogen zwaarder dan de belangen van de curator, die wel enig maar net niet voldoende actief in de boedel had om de algemene faillissementskosten te voldoen.¹¹ Daarbij speelde een rol dat de totale schade vrijwel zeker een veelvoud van f 20.000 zou bedragen en daarom later alsnog met de curator verrekend zou kunnen worden.

Als sprake is van een beperkt actief, dan zal de curator in schrijnende gevallen soms wel bereid zijn de vordering op de verzekeraar te cederen aan de benadeelde, indien hij van de (boedel)crediteuren die daardoor 'benadeeld' worden expliciet toestemming heeft gekregen. Maar dat zal niet altijd aan de orde zijn.

In veel gevallen biedt het voorrecht van artikel 3:287 BW derhalve onvoldoende bescherming aan de benadeelde.

DIRECT MAAR AFGELEID

Artikel 7:954 BW introduceert een directe actie van de benadeelde op de aansprakelijkheidsverzekeraar van de aansprakelijke. In Nederland kenden wij al geruime tijd een directe actie in de vorm van artikel 6 lid 1 WAM¹². Maar in artikel 7:954 BW is gekozen voor een andere systematiek.

De WAM voorziet in een systeem van verplichte verzekering en een rechtstreekse aanspraak van de benadeelde op de aansprakelijkheidsverzekeraar. De verzekeraar kan niet aan de benadeelde schadevergoeding ophouden op gronden die wel aan de verzekerde

zouden kunnen worden tegengeworpen. Als de verzekerde bijvoorbeeld de verzekeringspremie niet heeft betaald, moet de verzekeraar toch uitkeren aan de benadeelde.

De directe actie van artikel 7:954 BW geeft niet een dergelijk *eigen* recht van de benadeelde op de verzekeraar, maar slechts een *afgeleid* recht. De benadeelde kan rechtstreekse betaling vorderen van hetgeen de verzekerde van de verzekeraar te vorderen heeft. Als de verzekerde de premie niet heeft betaald en daarom geen aanspraak kan maken op een uitkering kan de benadeelde dat evenmin. Als de verzekerde nog een premieschuld heeft aan de verzekeraar, is de verzekeraar bevoegd deze te verrekenen met de schade-uitkering aan de benadeelde.

1 De heren Bruning en Leerink zijn advocaat bij De Jonge Peters Rammelink te Deventer.
 2 Artikel 3:72 onder a BW bevat dwingend recht. Dat sprake is van een volmacht wordt verdedigd door o.a. J.H. Wansink, *De algemene aansprakelijkheidsverzekering*, Zwolle 1994, p. 383. Eveneens J.G.C. Kamphuisen, 'De directe actie', in: *Het nieuwe verzekeringsrecht titel 7.17 BW belicht*, Deventer 2005, p. 167 e.v.
 3 Algemeen wordt aangenomen dat de curator van de failliete verzekerde onder de aansprakelijkheidsverzekering uitkering kan vorderen en niet tegengeworpen kan krijgen dat geen recht op uitkering bestaat omdat de verzekerde nog niet aan de benadeelde heeft betaald. Zie J.H. Wansink, *De algemene aansprakelijkheidsverzekering*, Zwolle 1994, p. 380 en Hof Den Haag 5 december 1989, *S&S* 1990, 93.

4 Artikel 3:287 BW is ingevoerd op 1 januari 1992, daarvoor had de benadeelde alleen een concurrente vordering op de boedel.
 5 Artikel 21 lid 2 Invorderingswet.
 6 Zie preferentielijst zoals gepubliceerd in het *Advocatenblad* 1997-23, 12 december 1997 (mr. H. Stein).
 7 Artikel 61 WW.
 8 N. Frenk en F.R. Salomons, *WPNR* 6658 (2006) p. 200-209.
 9 HR 10 mei 1985, NJ 1985, 794 (Valerio Beheer/mr. Verhagen q.q. en mr. Van der Laan q.q.). In die zaak was een notaris veroordeeld tot betaling van schade aan Valerio. De notaris faillieert. Verzekeraar stelt een tegenvordering te hebben op de notaris. De curatoren van de notaris treffen een schikking met de verzekeraar, inhoudende dat circa de helft van de schade aan de boedel

wordt overgemaakt. Valerio verzoekt de R-C om de curatoren te gelasten de schikking niet aan te gaan. Onder meer wordt betoogd dat Valerio een rechtstreekse aanspraak op de verzekeraar heeft. De Hoge Raad verwierpt dat betoog.
 10 HR 3 april 1992, NJ 1992, 397 (Van Noort/Centraal Beheer Schadeverzekering N.V.).
 11 Pres. Rb. Amsterdam 30 november 2001, KG 2001/301 (Klompshouwer/Delta Lloyd en mr. Van der Stap).
 12 Ook in artikel 55 Flora- en faunawet is een directe actie opgenomen. Deze is van toepassing bij jachtongevallen.

Het voorrecht van artikel 3:287 BW biedt onvoldoende bescherming omdat de curator voor het cederen van de vordering in schrijvende gevallen afhankelijk is van de toestemming van de crediteuren

De directe actie is beperkt tot schade door dood of letsel. Deze beperking is in de literatuur bekritiseerd,¹³ omdat ook bij zaak- en vermogensschade voorkomen moet worden dat de uitkering niet bij de benadeelde maar bij de verzekerde of diens schuldeisers terecht komt. In de toelichting op artikel 7:954 BW is hierover opgemerkt dat ten aanzien van zaakschade aangenomen mag worden dat degenen die groot belang hechten aan behoud van de waarde van een zaak om die reden deze zaak zelf verzekerd zullen hebben.¹⁴

Deze argumentatie overtuigt ons allerm minst. Kamphuisen heeft terecht opgemerkt dat het niet uit te leggen is dat bijvoorbeeld bij een ontploffing personen met (licht) lichamelijk letsel wel volledig worden gecompenseerd voor hun personenschade, maar dat eigenaren van omliggende huizen moeten bijdragen aan de algemene faillissementskosten.¹⁵

TIJDIG GEMELD

Een tweede beperking is de voorwaarde dat de verzekeringnemer en/of verzekerde de verwezenlijking van het risico aan de verzekeraar moeten hebben gemeld conform artikel 7:941 BW. De ratio hiervan is om de verzekerde de mogelijkheid te bieden om de benadeelde buiten de verzekering om schadeloos te stellen. De verzekerde kan hier belang bij hebben omdat hij vreest voor verlies van no claim-korting of opzegging wegens ongunstig schadeverloop.

De meldingsplicht kan tot praktische problemen leiden. In het geval dat de verzekerde weigert de verwezenlijking van het risico te melden en bovendien weigert de benadeelde zelf schadeloos te stellen, kan de benadeelde niet veel meer dan de verzekerde dagvaarden. Omdat een tijdige melding¹⁶ van belang is, zal de benadeelde hiermee niet al te lang moeten wachten.¹⁷ De benadeelde kan in kort geding het doen van melding aan de verzekeraar en het noemen van de naam van de verzekeraar op straffe van een dwangsom vorderen.¹⁸ Als de verzekerde dan geen zakelijke grond kan geven om melding achterwege te laten, ligt een veroordeling voor de hand.

Het is natuurlijk ook mogelijk om een voorschot op de schadevergoeding te vorderen, zelfs als alternatieve vordering in de dag-

vaarding. Hierbij geldt wel waakzaamheid. Hoe meer er inhoudelijk over aansprakelijkheid en schade wordt gesproken, des te meer munitie de verzekeraar heeft om – als er later alsnog gemeld wordt – een beroep te doen op te late melding.

Als de verzekerde in staat van faillissement verkeert en melding nog niet heeft plaatsgevonden, zal de curator de melding moeten doen. Doorgaans zal de curator die melding ook doen, omdat hij anders de boedel zou benadelen. Zo nodig kan de R-C ex artikel 69 Fw worden verzocht de curator opdracht te geven tot melding. Wij verwachten wel dat de curator een boedelbijdrage zal kunnen vragen voor de werkzaamheden die met de melding samenhangen.¹⁹

Een punt van aandacht is nog wel dat tegenwoordig veel aansprakelijkheidsverzekeringen dekking bieden op basis van claims-made²⁰ en zonder uitloop. Curatoren plegen alle polissen direct te beëindigen, omdat anders boedelschulden kunnen ontstaan of soms premierestitutie gevorderd kan worden.²¹ Benadeelden doen er dus verstandig aan de curator direct te benaderen zodat de melding nog voor de beëindiging kan worden gedaan. De curator past enige zorgvuldigheid bij het onmiddellijk beëindigen van een aansprakelijkheidsverzekering.²²

Een specifieke regeling is opgenomen in lid 2 van artikel 7:954 BW voor het geval de verzekerde door ontbinding of vereffening heeft opgehouden te bestaan. In dat geval is melding niet nodig²³. Maar de benadeelde moet dan wel weten waar de verzekerde verzekerd was. Omdat bedrijven nogal eens wisselen van verzekeraars, met alle problemen van in- en uitloop van dien, is dit bepaald geen onbelangrijke hobbel. Het is zeker te bepleiten dat een verzekeraar om redenen van maatschappelijke zorgvuldigheid gehouden is desgevraagd binnen een redelijk termijn

uitsluitel te geven of een bepaald bedrijf of een bepaalde persoon bij hem verzekerd was en onder welke condities. Een benadeelde die geconfronteerd wordt met een zwijgende of niet meer bestaande verzekerde zou op die grond de in Nederland actieve verzekeraars kunnen aanspreken.²⁴

BETALEN

Zodra de melding heeft plaatsgevonden kan de benadeelde betaling vorderen van de verzekeraar. De verzekeraar kan uitsluitend bevrijdend betalen aan de verzekerde nadat hij de benadeelde tevergeefs heeft verzocht binnen 4 weken mede te delen of hij reeksreks betaling verlangt of daarvan afstand doet (artikel 7:954 lid 3 BW).

In lid 4 zijn regelingen opgenomen om te voorkomen dat de schadeuitkering ook in de situatie buiten faillissement bij schuldeisers van de verzekerde in plaats van de benadeelde terecht komt. De verzekerde kan niet ten nadele van de benadeelde beschikken over de vordering van de verzekerde op de verzekeraar.²⁵

Voor het geval de verzekerde som onvoldoende blijkt te zijn om alle benadeelden schadeloos te stellen, geeft lid 5 een regeling. Zodra de verzekeraar voorziet of redelijkerwijs moet voorzien dat alle potentiële vorderingen, die van zaak- en vermogensschade daaronder begrepen, de verzekerde som overschrijden, zal hij naar evenredigheid kunnen uitkeren. Zolang onzekerheid bestaat over de precieze omvang van de diverse vorderingen kan hij betaling opschorten.²⁶

Als de benadeelde wil procederen tegen de verzekeraar, moet de verzekerde krachtens artikel 7:954 lid 6 BW tijdig in het geding worden opgeroepen. Dit kan op de voet van artikel 118 Rv, maar het lijkt beter om zowel verzekerde als verzekeraar te dagvaarden.²⁷ Onduidelijk is wat tijdig inhoudt en wat de

Hoe meer er bij het vragen van een voorschot over aansprakelijkheid en schade wordt gesproken, hoe meer munitie de verzekeraar later heeft om zich op de te late melding te beroepen

sanctie is als de verzekerde niet in het geding wordt opgeroepen.²⁸ Als de verzekerde in staat van faillissement verkeert kan hij niet worden gedagvaard, aangezien betaling van schadevergoeding een verifieerbare vordering betreft (artikel 26 Fw). De curator kan wel worden opgeroepen in het geding op de voet van artikel 118 Rv (artikel 25 Fw).

OUDE GEVALLEN EN VERJARING

Artikel 7:954 BW leent zich ook voor toepassing op verzekeringen die vóór 1 januari 2006 zijn gesloten. Dit geeft alleen problemen voorzover de verzekeraar reeds vóór 1 januari 2006 heeft uitgekeerd. De verzekeraar moet er immers op kunnen vertrouwen dat hij de uitkering bevrijdend aan de verzekerde heeft betaald. Artikel 221 lid 6 Overgangswet bepaalt dan ook dat artikel 7:954 BW niet van toepassing is voorzover een uitkering vóór 1 januari 2006 is voldaan.

Zoals gezegd is de directe actie een afgeleid recht. Als de aanspraak van de verzekerde op de verzekeraar is verjaard, zal de benadeelde geen directe aanspraak op de verzekeraar meer geldend kunnen maken. In artikel 7:942 BW is een specifieke regeling gegeven voor verjaring van rechtsvorderingen tot het doen van uitkering tegen de verzekeraar.²⁹ Deze verjaren na verloop van 3 jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de tot uitkering gerechtigde met de opeisbaarheid daarvan bekend is geworden. Bij een aansprakelijkheidsverzekering geldt nog een termijn van 6 maanden na de vordering waartegen de verzekering dekking verleent binnen de voor deze geldende verjarings- of vervaltermijn. Stuiting geschiedt door een schriftelijke mededeling waarbij op uitkering aanspraak wordt gemaakt.

Als de verzekeraar afwijst, verjaart de rechtsvordering door verloop van 6 maanden.

De verzekeraar moet wel ondubbelzinnig en bij aangetekende brief afwijzen en ondubbelzinnig wijzen op de verjaringstermijn van 6 maanden. Uit de aard van de directe actie vloeit onzes inziens voort dat de verzekeraar deze waarschuwing (ook) moet doen aan het adres van de benadeelde, die een directe aanspraak heeft. Het kan immers niet zo zijn dat de benadeelde een verjaringsverweer krijgt tegengeworpen, waarvan hij geen weet heeft gehad.

BETER BESCHERMD

Slachtoffers van personenschade buiten de sfeer van de WAM zijn door de invoering van de directe actie beter beschermd. Curatoren van een verzekerde hebben te accepteren dat verzekeraars thans rechtsreeks aan de benadeelde een vergoeding van personenschade zullen uitkeren.

Een belangrijk knelpunt schuilt nog in de eis dat de schade door de verzekerde moet zijn gemeld. En voor zaak- en vermogensschade geldt nog steeds het voorrecht van artikel 3:287 BW, waardoor de uitkering door de boedel zal moeten lopen, met alle problemen van dien.

- 13 C.C. van Dam en E.A. Waal, 'De directe actie in het nieuwe verzekeringsrecht', VR 2005, p. 101-106. J.G.C. Kamphuisen, 'De directe actie', in: *Het nieuwe verzekeringsrecht Titel 7.17 BW belicht*, Deventer, 2005, p. 181-220.
- 14 Kamerstukken II 1999/2000, 19 529, nr. 5, p. 34.
- 15 J.G.C. Kamphuisen, 'De directe actie', in: *Het nieuwe verzekeringsrecht Titel 7.17 BW belicht*, Deventer, 2005, p. 203.
- 16 Tijdige melding is van belang omdat de verzekerde anders schadeplichtig wordt jegens de verzekeraar krachtens artikel 7:941 BW of zelfs door een meldingvervalclausule in de polis geheel geen aanspraken meer heeft. Voor de rechtskracht van dergelijke clausules verwijzen wij naar o.a. M.L. Hendrikse 'Medewerkingsplicht na verwezenlijking van het risico' in: *Nieuw Verzekeringsrecht praktisch belicht*, Deventer 2005, p. 189-200. Zie ook recent HR 17 februari 2006 LJN AU 9717, waarin de HR met het Hof om redenen van billijkheid en billijkheid oordeelde dat een proportionele sanctie wegens te late melding, ondanks een specifieke meldingvervalclausule, geïndiceerd was. Dit arrest houdt ons inziens ook onder het nieuwe verzekeringsrecht geldend, aangezien de wetgever geen trendbreuk beoogt (EK 2005-2006, 30137 C p. 7).
- 17 Voor polissen met claims-made-dekking geldt temeer dat het tijdstip van melding van cruciaal

- belang is, omdat er dan behoudens een specifieke uitloopdekking alleen dekking bestaat als de melding geschiedt tijdens de looptijd van de polis.
- 18 De rechtsgrond kan zijn artikel 6:2 BW of een specifieke contractsbepaling. Inzage in de polis is te baseren op artikel 843a Rv. Voor het geval een dwangsom wellicht niet afschrikt, zou de reële executie van artikel 3:299 BW wellicht overwogen kunnen worden, maar daarvoor dient de benadeelde wel bekend te zijn met de naam van de verzekeraar.
- 19 Vgl. de redelijke kosten die de curator in rekening kan brengen bij terugstorting van een onverschuldigde betaling HR 5 september 1997, NJ 1998, 437.
- 20 Claims-made-dekking houdt in dat de claim tijdens de looptijd van de polis moet zijn gemeld bij de verzekeraar.
- 21 Artikel 37 Fw.
- 22 In de polisvoorwaarden kan een specifieke regeling zijn opgenomen over beëindiging van de polis bij faillissement van de verzekeringnemer, bijvoorbeeld dat deze in dat geval automatisch eindigt.
- 23 Dat was wel nodig in HR 31 oktober 1997, NJ 1998, 258.
- 24 Het is aan de aangesproken verzekeraar om aan te geven welk rechtens te respecteren belang hij heeft om geen antwoord te geven.

- 25 Dus niet verpanden, overdragen of kwijtschelden, zie hierover nader N. Frenk en F.R. Salomons WPNR 6658 (2006) p. 200-209.
- 26 Vorderingen van verhaalzoekende instanties mogen niet ten nadele van het slachtoffer worden uitgeoefend en tellen in de rekensom dus ons inziens niet mee. Vgl. artikel 7:962 lid 3 BW. Zie nader E.F.D. Engelhard, *Regres*, Deventer 2003, p. 370 e.v. P.M. Leerink en B. Holthuis, 'Subrogatie', in: *Nieuw Verzekeringsrecht praktisch belicht*, Deventer 2005, p. 301.
- 27 Zie nader: J.G.C. Kamphuisen, *De directe actie*, in: *Het nieuwe verzekeringsrecht Titel 7.17 BW belicht*, Deventer, 2005, p. 181-220, en N. Frenk en F.R. Salomons, WPNR 6658 (2006) p. 200-209.
- 28 Het gebeurt nog wel eens dat een werknemer niet zijn werkgever, maar wel diens verzekeraar wil dagvaarden. Als de schade is gemeld, valt niet goed in te zien welk belang er nog bij is gediend dat de verzekerde in het geding wordt opgeroepen. In HR 12 april 1996 NJ 1996, 437 werd beslist dat het mogelijk is dat de rechter zich ook zonder de oproeping een voldoende oordeel over de verschillende belangen kan vormen.
- 29 Zie nader onder meer J.W.L.M. ten Braak 'Verjaring' in: *Nieuw Verzekeringsrecht praktisch belicht*, Deventer 2005, p. 201 e.v.

In het vorige nummer (7, van 12 mei jl.) vroegen we enkele nauwbetrokkenen naar hun mening over twee voorstellen van de Commissie Advocatuur: toelaten van no win no fee en instellen van een Regelgevende Raad. In dit nummer schrijft advocaat Rob Geene dat de commissie veel te weinig werk maakt van de positie van de advocatuur in de rechtsstaat. Hij wil zelf de advocaten als 'magistraten' in de rechtsstaat scheiden van commerciële advocaat-juristen zonder de gebruikelijke 'privileges'. Hieraan voorafgaand, en deels eraan tegengesteld, geeft Floris Bannier, advocaat en hoogleraar advocatuur, een kritisch overzicht van de belangrijkste onderdelen van het rapport. De uitgangspunten zijn juist volgens hem, maar over de uitwerking ervan heeft hij zijn twijfels.

Advocaat in de 21ste eeuw

Floris Bannier

hoogleraar advocatuur en advocaat te Amsterdam

Een onderzoek als van de Commissie Advocatuur zou ik ook hebben toegejuicht als er geen Kamervragen waren gesteld. De Orde is ruim vijftig jaar oud en het werd tijd om de opzet en het functioneren ervan eens grondig te evalueren. Zijn de ideeën uit de jaren veertig en vijftig, ten grondslag liggend aan de Advocatenwet, ook in de 21ste eeuw nog steeds werkzaam?

NOODZAKELIJK INSTRUMENT

De kerntaak van de advocaat binnen de rechtsstaat is het waarborgen van de rechtspositie van de burger, zijn cliënt. Om die rol te kunnen vervullen moet de advocaat aan een aantal kernvoorwaarden voldoen. Uiteraard moet hij deskundig zijn; hij moet ook partijdig zijn; hij is er voor de belangen van zijn cliënt. Maar hij moet ook onafhankelijk zijn, omdat de cliënt recht heeft op bijstand van de advocaat die alleen met de belangen van de cliënt rekening houdt en die niet door anderen wordt beïnvloed. Bij dit alles vervult de advocaat tegenover de cliënt een vertrouwensfunctie. De cliënt moet met het gehele verhaal bij de advocaat kunnen komen en ook de minder gunstige zaken kunnen vertellen. Alleen dan kan een goed en compleet advies gegeven worden. Maar als de advocaat

zo'n belangrijke rol wordt toegedacht in de samenleving, moet die samenleving de advocaat ook voor honderd procent kunnen vertrouwen. De advocaat dient dus volstrekt integer te zijn.

Om al deze redenen in onderling verband mag de onafhankelijke advocaat die een vertrouwensrol vervult voor zijn cliënt nooit worden gedwongen aan de overheid of wie dan ook te verklappen wat de cliënt hem in vertrouwen heeft meegedeeld. Als we de bescherming van de rechtspositie van de burger serieus nemen, moet de hulpverlener bij de rechtsbescherming de instrumenten krijgen om die hulp optimaal te verlenen. En dat betekent een verschoningsrecht. Het betekent ook, en de commissie zegt dit terecht, dat het verschoningsrecht niet een 'privilege van de advocaat' is, maar een noodzakelijk instrument van de rechtsstaat om de bescherming van de rechten van de burger te waarborgen.

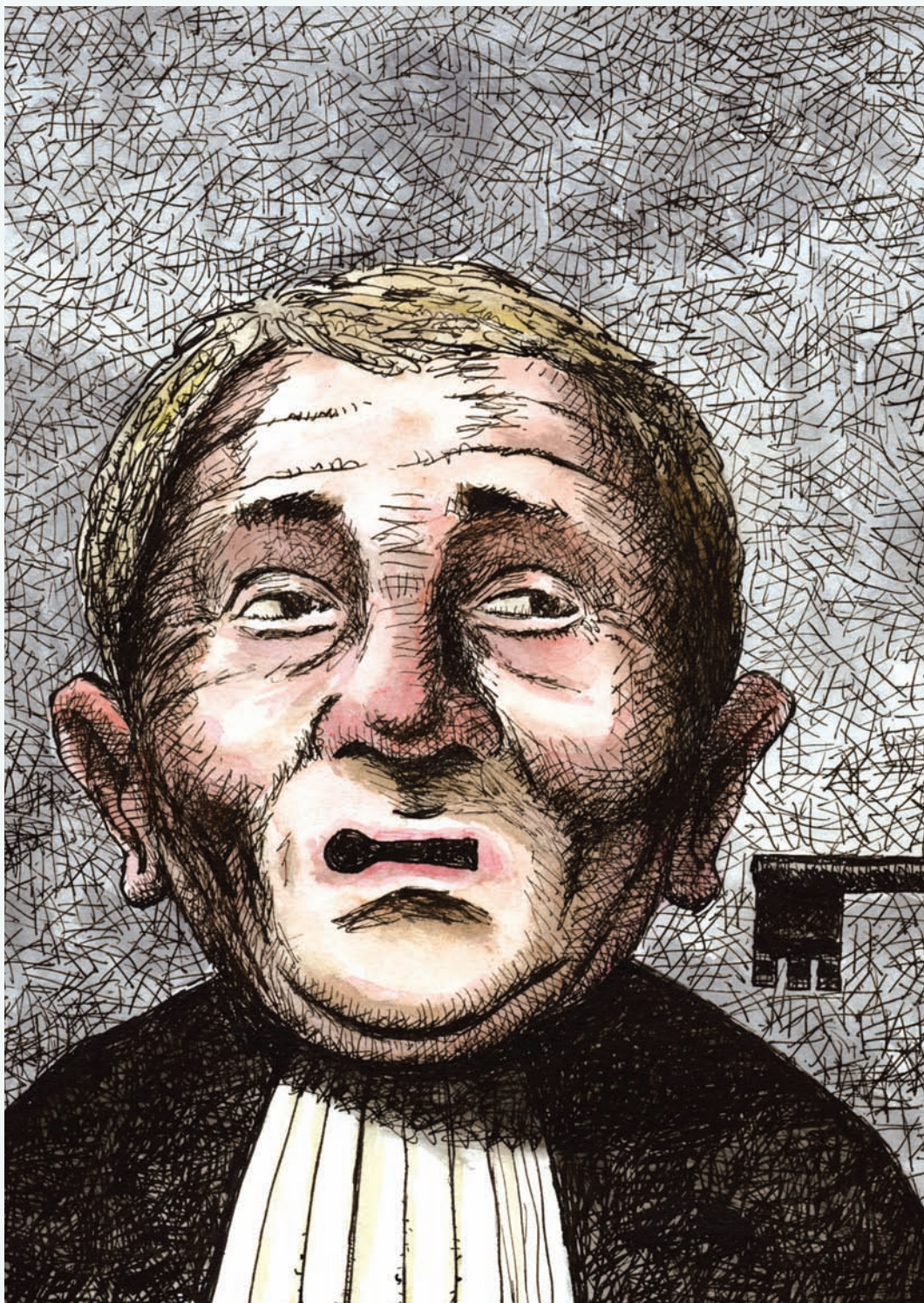
Vanuit deze visie maakt het niet uit of de advocaat een beroep mag doen op het verschoningsrecht als procesvertegenwoordiger of als adviseur. In beide situaties kunnen voor de cliënt grote belangen op het spel staan en kan hij behoefte hebben aan juridische bijstand die voor hem van wezenlijk

belang is. Verschoningsrecht alleen in de processituatie, is een miskennis van het werk van de advocaat. De ware advocaat tracht procedures te voorkomen en zou hij, als hem dat lukt, geen advocaat zijn en in elk geval geen verschoningsrecht hebben?

Advocaten die zelden of nooit procederen, zijn dat nog wel advocaten? Dit is een geheel andere vraag, maar zolang zij juridisch advies geven mede gebaseerd op hun proceservaring (ook al procederen ze niet meer actief), zijn zij advocaat en voldoen ze aan de eisen die het verschoningsrecht rechtvaardigen. Terecht komt de commissie tot deze conclusie.

MEDEDINGING TEGENOVER KWALITEIT

Wie voor de civiele sector van de rechtbank, het gerechtshof of de Hoge Raad procedeert, moet de bijstand van een advocaat hebben. De commissie wil de verplichte bijstand in beginsel handhaven. De ingewikkeldheid van het (proces)recht maakt het niet verantwoord tot een andere aanbeveling te komen. Een tweede vraag is echter of die verplichte bijstand alleen door advocaten gegeven kan worden. De Commissie-Cohen beval in 1995 enerzijds de handhaving van het procesmonopolie aan maar anderzijds ook een verrui-

- 1 Als de gedachte van een Regelgevende Raad gevolgd moet worden, is het beter om de meerderheid uit advocaten te laten bestaan, met het recht van de minderheid om bepaalde besluiten te blokkeren, of om, als de meerderheid niet-advocaat is, de advocaten-minderheid die blokkeringsmogelijkheid te bieden.

ming van de toegang tot de advocatuur. De Commissie Advocatuur overweegt of die verruiming moet worden doorgezet. Vanuit het oogpunt van mededinging is hier wat voor te zeggen maar er zijn nog wel veel vragen: komt een jurist-niet-advocaat die mag procederen een verschoningsrecht toe? Wie houdt

toezicht op zo'n procesjurist en hoe wordt zijn kwaliteit bewaakt die er nu juist voor moet zorgen dat de bijstand iets extra's biedt en die het de rechter makkelijker maakt de zaak te beoordelen?

De commissie pleit ervoor een *eventuele* verruiming niet buiten maar binnen de Orde te creëren, die dan hervormd zou moeten worden. Dit standpunt wordt niet door alle leden gedeeld; één lid staat een verdergaande verruiming voor. Hoe dan de wezenlijke, ook

Als de advocaat een belangrijke rol wordt toegedacht in de samenleving, moet hij voor honderd procent kunnen worden vertrouwd, en dus volstrekt integer zijn

door de commissie aangeduide vragen moeten worden beantwoord, blijft open. Helaas, want zonder een bevredigende oplossing daarvan vind ik uitbreiding ongewenst. Grotere mededinging lijkt in het belang van de consument maar een behoorlijke waarborging van de kwaliteit van rechtsbijstand is ook een algemeen belang.

MIDDEL ERGER DAN KWAAL

Sinds 1952 is de advocatuur gegoten in de vorm van een publiekrechtelijke beroepsorganisatie (artikel 134 Gw) met verordende bevoegdheid, waarbij de overheid een genomen besluit bij KB kan vernietigen. De commissie vindt deze organisatie niet meer geschikt. Zij ziet een gebrek aan legitimatie van de beroepsregulering. Regelgevende, uitvoerende en (deels) rechtsprekende macht zijn in handen van dezelfde organisatie, de Orde, en dat vindt de commissie niet gewenst. De moderne, democratische samen-

Grotere mededinging lijkt in het belang van de consument maar waarborging van de kwaliteit van rechtsbijstand is ook een algemeen belang

leving vraagt volgens de commissie een vorm van regulering van de advocatuur waarbij ook cliënt en samenleving betrokken zijn. Daarom zou de regelgevende bevoegdheid moeten worden ontnomen aan het College van Afgevaardigden en de Algemene Raad, en toevertrouwd aan een Regelgevende Raad, die in meerderheid uit niet-advocaten bestaat.

Het rapport vermeldt niet of de Orde als PBO mag voortbestaan. Dat is misschien als vanzelfsprekend aangenomen, maar als dat zo is, acht ik het ongelukkig om dit belangrijke punt zo te verstoppen. Die PBO-vorm is het bewijs van de door de Overheid gewenste onafhankelijkheid van de advocatuur. Als een orgaan beslist waarin de advocatuur in de minderheid is, lijkt dat in strijd met die onafhankelijkheid. Elke schijn moet worden voorkomen dat advocaten door hun regelgeving zich niet aan algemeen geldende maatschappelijke uitgangspunten houden, maar van zo'n gebruik van de verordenende bevoegdheid bestaat niet één voorbeeld. Integendeel, zoals de commissie zelf ook schrijft: het algemeen belang wordt als richtsnoer genomen. Schijn kan even dodelijk zijn als een werkelijk begane misser, maar het wegnemen van de onafhankelijkheid maakt een fundamentele inbreuk op een essentieel uitgangspunt voor het functioneren van de advocatuur in de rechtsstaat. Ook als dat met wat geregeld nog wat kan worden ingedamd, is het middel erger dan de kwaal.

De Algemene Raad wil de noodzakelijke invloed van de samenleving vormgeven via een raad van advies. Een goede gedachte. Ik zou mij kunnen voorstellen dat zo'n raad de bevoegdheid krijgt om met een gekwalificeerde meerderheid bepaalde besluiten van het College van Afgevaardigden te blokkeren wegens strijd met nader te formuleren

beginselen (waaronder in elk geval het algemeen belang). Eventueel kan dan de beslissing aan een andere instantie (de Minister van Justitie?) worden opgedragen. Hierbij kan behulpzaam zijn om de essentiële eisen aan de advocaat in de Advocatenwet neer te leggen. Is er geen strijd, dan kan het besluit alsnog van kracht worden. Zo geven niet-advocaten geen regels, maar krijgen zij de mogelijkheid regels te voorkomen.¹

'NADER ONDERZOEK NOODZAKELIJK'

De commissie ziet een behoefte aan een nieuwe opzet van het tuchtrecht. Hoewel het huidige tuchtrecht als bewaker van een behoorlijke beoefening van het beroep niet slecht functioneert, is het juist dat de cliënt te veel aan de zijlijn blijft staan. Met de aanbeveling dat nader onderzoek nodig is om tot hervorming te komen, kan ik het alleen maar eens zijn. Ik mis echter gedachten over hoe die hervormingen eruit zouden kunnen zien.

De commissie beveelt het instellen van een Ombudsman Advocatuur aan, die de klager vooral lijkt te moeten verwijzen naar de juiste instantie. Ik denk eigenlijk dat de deken dit ook heel goed zou kunnen, en trouwens al lang doen. Als de klager met te veel instanties wordt geconfronteerd, zit de oplossing niet in het creëren van een nieuwe verwijsinstantie, maar in het stroomlijnen van de behandelende instanties. Jammer dat de commissie niet veel verder kwam dan de aanbeveling de kwestie eens echt te gaan bestuderen.

BEETJE SUCCES

No cure no pay en het *pactum de quota pars litis* zijn nu beide verboden. Wat niet iedereen weet is dat met het resultaat wel rekening mag worden gehouden. De tuchtrechter

heeft toegestaan dat aan de cliënt een matig, maar wel minstens kostendekkend uurtarief wordt berekend met aan het eind een succesfee (als er van succes sprake is) uitgedrukt in een percentage van wat er voor de cliënt is binnengehaald. Daarbij moet het totale resultaat een redelijk salaris opleveren, alle omstandigheden in aanmerking genomen. De commissie tornt niet aan deze variant maar: geen beloning bij uitblijven van succes, gekoppeld aan een percentage bij succes, moeten volgens de commissie verboden blijven.

De commissie beveelt 'no win no fee' aan: niet betalen als er geen succes is, en anders een declaratie op basis van een afgesproken uurtarief. Maar wat gebeurt er als er een beetje succes is? Gewoon declareren of toch gematigd? Een probleem bij het verboden systeem is soms de schikking. De advocaat krijgt een eigen belang dat haaks kan staan op het commerciële belang van de cliënt (er zit meer in, en in een proces kunnen we ook wel meer binnenhalen maar de commerciële relatie is veel waard); is er dan sprake van 'win' of 'fee'. Ik zie praktische mogelijkheden en aarzel, maar elk idee om de toegang tot de advocaat, die nogal eens wordt beperkt door financiële vrees, te verruimen is de moeite van het overwegen waard.

GEMENGD

Ik lees het rapport met gemengde gevoelens. Het gekozen uitgangspunt, de plaats van de advocaat in de rechtsstaat spreekt mij zeer aan en de logische handhaving van het verschoningsrecht evenzeer. Op het gebied van het procesmonopolie blijven concrete aanbevelingen helaas uit en in het tuchtrecht blijft een dringende ingreep in de warboel van instanties achterwege. De Regelgevende Raad zie ik als een aanzet voor verdere discussie, maar deze aanbeveling is niet logisch verankerd in het uitgangspunt. De onafhankelijkheid van de advocatuur moet niet op de tocht worden gezet. Het rapport bevat veel aanbevelingen die een flinke discussie verdienen, zodat de balie blij kan zijn dat zij de 21ste eeuw kan binnentreden met handvatten om bij de tijd te blijven. ●

Advocaat als magistraat in de rechtsstaat

Rob Geene

advocaat te Assen

De Commissie Advocatuur pretendeert met het rapport 'Een maatschappelijke Orde' een fundamentele beschouwing over de advocatuur te presenteren. Naar mijn oordeel kan dat uitsluitend na het innemen van een standpunt over de verhouding tussen de rechtsstaat en de samenleving. De commissie gaat echter aan deze noodzakelijke voorwaarde voorbij.

Er bestaat geen eenduidige definitie van het begrip rechtsstaat. Wel komen in definities steeds dezelfde kernwaarden terug. Het gaat telkens om fundamentele rechten die door de burger kunnen worden ingeroepen tegen de staat. Inbreuk op deze rechten is alleen toegestaan op basis van algemeen geldende regels.

De rechtsstaat kan verder uitsluitend gedijen bij een stringent doorgevoerde scheiding van machten, en niet zonder een hoge graad van autonomie ten opzichte van de samenleving. Algemeen wordt aangenomen dat de rechtsstaat niet mag worden beïnvloed door de (politieke) waan van de dag. Daar hoort wat mij betreft ook bij het tot het uiterste beperken van economische drijfveren als argument voor veranderingen in ons rechtsbestel. En toch is dat precies wat er in het rapport veelvuldig gebeurt.

Voor de rechtsstaat zijn andere zaken relevant. In de eerste plaats, dat binnen de rechtsstaat autonoom een rechterlijke macht functioneert. In de tweede plaats, dat de burger die een beroep doet op de rechter, dit uitsluitend kan doen door tussenkomst van

een advocaat die eveneens in dit stelsel een autonome, en dus ook onafhankelijke plaats heeft gekregen. Op die wijze is een geobjectiverde rechtsgang gewaarborgd in een onafhankelijk stelsel dat bestaat krachtens een eigen, door de staat gegeven autonomie.

COMMERCIEËLE WERKZAAMHEDEN

Steeds meer advocaten verrichten echter in toenemende mate werkzaamheden die niet behoren tot de waarden die het autonome rechtsstelsel beoogt te beschermen. Denk aan de bemiddeling bij vastgoedtransacties, het opzetten van samenwerkingsverbanden, een deel van de M&A-praktijk en andere activiteiten die wel worden aangeduid als de commerciële ondernemingspraktijk. Ik geef direct toe dat het onderscheid niet

op de naleving van de gedragsregels voor alle spelers binnen de rechtsstaat. Dat zijn rechters én advocaten. Hun functiegebonden administratie en dossiers moeten kunnen worden gecontroleerd. Deze controle, vooraf en achteraf, mag de gehele administratie betreffen, en ook diepgaand de dossiers. Maar deze controle mag uitsluitend gericht zijn op het handelen of nalaten van de genoemde spelers – men zou ze de verzamelnaam *magistraat* kunnen geven – in de uitoefening van hun functie.

Informatie over procespartijen en cliënten (de rechtzoekende) opgedaan tijdens de controlewerkzaamheden, mag uitsluitend worden gebruikt voor de beoordeling van het handelen van de spelers, en uitdrukkelijk niet tegen de rechtzoekende. Dus geen Wid-

Het onderscheid met de waarden die het autonome rechtsstelsel beoogt te beschermen is niet altijd eenvoudig te maken, maar niemand kan ontkennen dat veel commerciële activiteiten van advocaten niets met de rechtsstaat van doen hebben

altijd eenvoudig is te maken, doch niemand zal toch kunnen ontkennen dat veel commerciële activiteiten van advocaten niets met de rechtsstaat van doen hebben. Het door mij aangehangen onderscheid tussen te beschermen werkzaamheden binnen de rechtsstaat en zuiver commerciële werkzaamheden is niet nieuw. Voormalig deken Von Schmidt auf Altenstadt heeft er al eerder aan gerefereerd in het boek *Advocaten pleiten staande* (Den Haag, 2002). Ik had de hoop dat de Commissie Advocatuur op dit onderscheid zou voortborduren, maar helaas. Een gemiste kans.

INTERN BUREAU

Naar mijn oordeel dient een intern bureau van toezicht te worden opgericht ter controle

of MOT-controles binnen dit stelsel.

Het toezicht zou moeten plaatsvinden onder verantwoordelijkheid van een nieuw in te stellen Raad voor de Rechtsstaat, waaronder ook de Raad voor de Rechtspraak zou moeten vallen. Het bureau toezicht zou onder deze Raad moeten ressorteren, evenals een afdeling tuchtrecht en een afdeling toelating en kwaliteit. Deze raad moet paritair worden samengesteld uit rechters en advocaten, maar mag wat mij betreft onder voorzitterschap van een Staatsraad worden gebracht.¹

De raad zou verder moeten voorzien in kwaliteitsbevordering en -bewaking voor alle spelers, gekoppeld aan voortdurende coaching en intervisie. Onvoldoende kwaliteit leidt tot uitstoting.

¹ De oplettende lezer zal het Openbaar Ministerie in deze opzet misschien missen. Deze beroepsgroep heeft echter een geheel eigen plaats onder staatstoezicht. Het zou interessant kunnen zijn om te onderzoeken of ook deze belangrijke speler in de rechtsstaat een plaats in deze structuur zou kunnen krijgen. In elk geval zal er naar moeten worden gestreefd om permanent institutioneel overleg mogelijk te maken.

BESCHERMDE POSITIE

Tegenover dit alles staat dat de 'magistraat' een beschermde positie voor het leven heeft, zowel ten aanzien van zijn aanstelling als ten aanzien van zijn inkomsten. Voor rechters betekent dat een goede salariering en voor de advocaten een beschermd, maar vast tarief, met uitsluiting van onderlinge concurrentie op tarieven. De overheid is verplicht de door de samenleving als noodzakelijk te achten werkzaamheden naar behoren te financieren. Voor rechters geldt bovendien een stringent toezicht op nevenfuncties, bijbaantjes et cetera, waarbij een verbod op commerciële nevenfuncties een vereiste is.

Voor advocaten geldt verder dat het verbod op publiciteit en reclame wordt gehersintroduceerd. Geen rare *no cure no pay*-, of *no win no fee*-arrangementen. Advocaten mogen binnen dit stelsel geen belang hebben bij de uitkomst van een geschil. Geen advocaten in loondienst bij niet-advocaten of overheidsinstellingen.

ORDE VAN JURISTEN

De Nederlandse Orde van Advocaten kan blijven bestaan als belangenorganisatie, de Orde van juristen, voor juristen werkzaam in de rechtspraak. Hieronder vallen bijvoorbeeld ook de (ex-)advocaten die een commerciële ondernemingspraktijk voeren. Deze orde zal extern overheidstoezicht moeten dulden op integriteit, waartoe ook behoren de Wid- en MOT-controles. In de nieuwe orde kan stevig worden geëxperimenteerd met allerlei vormen van resultaatafhankelijke afspraken en alternatieve vormen van dienstverlening.

Voor alle duidelijkheid: in het stelsel dat ik voorsta kan er geen jurist bestaan die zowel advocaat-magistraat is als zuiver commercieel optredend jurist.

GEVAAR

Mijn aanbevelingen zijn gericht op een juridische tweedeling tot behoud van de rechtsstaat en ter bevordering van een inte-

ger juridisch bedrijf. Indien de overheid voor de werkzaamheden van juristen-niet-zijnde-advocaat een verdere ordening nodig acht, zou ik dat toejuichen. Voornamelijk omdat een integer juridisch-commercieel bedrijf de rechtszekerheid voor de burger verhoogt. Dat is een niet te miskennen maatschappelijk belang dat evenwel niet verward moet worden met het belang van de bescherming van het stelsel van de rechtsstaat.

De aanbevelingen van de Commissie Advocatuur leiden tot een grensoverschrijdend concept, dat het bestaan van een autonoom en onafhankelijk rechtstelsel in gevaar brengt. Een van de meest pregnante effecten zal zijn het novum van overheidsbemoediging binnen het stelsel, hetgeen het einde betekent van de rechtsstaat zoals wij die tot op heden kennen. ●

(advertentie)

Waardebepaling van aandelen en schadeclaims

Talanton Corporate Finance is hét onafhankelijke adviesbureau gespecialiseerd in waardebeoordeling.

TALANTON
CORPORATE FINANCE

Onze medewerkers treden regelmatig op in juridische procedures als:

- door de rechtbank benoemd deskundige
- onafhankelijk deskundige
- partijdeskundige

Register Valuators Register Accountants Gerechtigd Deskundigen
Beëdigd Taxateurs in Bedrijfsbelangen Economen Adjunct-Professor
Business Valuation Lid Raad voor de Jaarverslaggeving

Waardebepaling onder andere bij:

- aanbodingsplicht
- boedelscheiding
- fusie en overname
- schadeclaims
- surseance en faillissement
- uitkoop- en participatieregelingen

TALANTON

Biezenvijver 5

3297 GK Puttershoek

Tel. 078 - 676 42 44

Fax 078 - 676 48 57

www.talanton.nl

info@talanton.nl

HET IS MAAR NET HOE U VOOR DE DAG WILT KOMEN

Dat de das meer dan enig ander kledingstuk onderhevig is aan codes, is ú uiteraard bekend. Toch lopen de keuzes nogal eens ver uiteen. Zo is het ook met de huisvesting van een onderneming. De een kiest voor middelmaat, de ander ambieert aanmerkelijk meer niveau. Waar u zakelijk het best voor de dag komt, ervaart u op www.werkenopniveau.nl of via een van onze partners. 020 664 85 85

www.werkenopniveau.nl

VAN GOOL • ELBURG
VASTGOEDSPECIALISTEN

COMMERZ GRUNDBESITZ
INVESTMENTGESELLSCHAFT MBH

B O R S B O O M & H A M M advocaten

Borsboom & Hamm N.V. is een advocatenkantoor met vestigingen in Rotterdam, Dordrecht en Barendrecht. Het kantoor voert een ondernemingsgerichte praktijk. De kwaliteit van de dienstverlening is hoog. De sfeer op kantoor is collegiaal en professioneel. De organisatie telt ruim 65 personen.

Borsboom & Hamm zoekt voor minimaal drie dagen per week

MANAGER HRM M/V

met relevante ervaring. Schriftelijke reacties kunt u binnen 14 dagen na heden richten aan:
Borsboom & Hamm N.V., t.a.v. mw. H. Wervenbos,
Postbus 293, 3000 AG Rotterdam.
Inlichtingen: 010 - 201 29 39.

Wervingscontacten en bedrijfsmatige respons naar aanleiding van deze advertentie worden niet op prijs gesteld.

www.borsboomhamm.nl

Plaats uw advertentie midden in uw doelgroep. Het Advocatenblad helpt u daarbij.

Elke drie weken bereikt u met een personeelsadvertentie in het Advocatenblad alle geïnteresseerde juridisch actieve juristen.

Desgewenst helpen wij u met het opstellen van de tekst voor uw personeelsadvertentie, die professioneel vorm wordt gegeven in uw eigen huisstijl, met uw eigen logo!

Meer informatie?
Wilt u meer informatie, bel dan Cock Brouwer, tel. 0172 - 23 44 60, fax 0172 - 23 30 17, die u graag vrijblijvend informeert over alle mogelijkheden.

brouwer's direct marketing

U zoekt:

- advocaten
- medewerkers
- stagiaires
- (bedrijfs)-juristen
- belasting-deskundigen
- leden rechterlijke macht

Kantoor houden op een toplocatie

voor € 200,00 per maand

Bel voor informatie
telefoon 06 - 22 23 48 38

Bachmann Advocaten bv.
Bachstraat 15
1077 GE Amsterdam

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

RECHTSORDE®

SCHIEPT ORDE IN RECHTSINFORMATIE

Nieuw

www.rechtsorde.nl

één betrouwbare bron, alle rechtsinformatie,
verrassend aantrekkelijk geprijsd

- Alle Nederlandse wet- en regelgeving, zowel centraal als decentraal
- Jurisprudentie, officiële publicaties en CAO's
- EU-recht en internationaal recht
- Dagelijks geactualiseerd
- Overzichtelijk geordend en alle verwante documenten onderling gekoppeld onder toezicht van juridisch deskundigen
- Razendsnel zoekresultaat
- Bijzonder attractief geprijsd

Gefundeerd op meer dan 17 jaar ervaring met elektronische juridische publicaties.

Rechtsorde b.v., tel. 073 52 860 52, e-mail: contact@rechtsorde.nl

Ter introductie:
3 maanden gratis toegang!
Indien aangemeld vóór 1 juli 2006

TOGA atelier

Schout & Katsantonis

www.toga.net

- Rijksleverancier
- Toga's op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bef cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51
Tel. 010 - 245 07 66

3044 AS Rotterdam
Fax 010 - 245 07 67

Alle stagiaires een sabbatical

Arnout Louter en Dick van Sprundel

Oud-voorzitters van de Stichting Jonge Balie Nederland; advocaat te Enschede, respectievelijk te Rotterdam

De Raden van Toezicht mogen de stageperiode van drie jaar niet automatisch verlengen na zwangerschapsverlof. Dat heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State twee weken geleden beslist. De Jonge Balie pleit al jaren voor een inhoudelijke toetsing van de opgedane praktijkervaring, en meent dat deze beslissing onbedoelde effecten zal hebben.

Illustratie: Dimitry de Bruin

Soms lacht het geluk de stagiaire toe. In een tweetal baanbrekende uitspraken¹ maakte de Raad van State op 17 mei 2006 het bestaande beleid van enkele Raden van Toezicht met betrekking tot verlenging van de stage met de grond gelijk.

In geding was de vraag of aan de Raden van Toezicht de bevoegdheid toekomt om de stage te verlengen wegens onderbreking in verband met zwangerschap. De gangbare praktijk in een aantal arrondissementen was tot voor kort dat de stage automatisch wordt verlengd in geval van onderbreking in verband met zwangerschap.² De hieraan ten grondslag liggende motivering leek strijdig te zijn met de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen en met de vaste jurisprudentie van het HvJEG.

De Stichting Jonge Balie Nederland heeft zich er steeds voor beijverd dat er in Nederland eenduidig beleid moest komen, aangezien de arrondissementen nu nog verschillend beleid hebben. De Stichting heeft altijd stelling genomen tegen automatische verlenging en is een sterk voorstander van materiële toetsing, hetgeen inhoudt dat er slechts wordt verlengd indien de Raad van Toezicht van oordeel is dat de advocaat-stagiaire nog niet over voldoende praktijkervaring beschikt (art. 9b Advocatenwet).³

Zoals inmiddels bekend⁴ hadden een advocaat-stagiaire werkzaam in Groningen en een advocaat-stagiaire werkzaam in Amsterdam beiden een automatische verlenging van hun stagetijd gekregen wegens onderbreking van hun stage in verband met zwangerschap. Hiertegen hebben beide advocaat-stagiaires, overigens onafhankelijk van elkaar, administratief beroep ingesteld. De Algemene Raad heeft dit beroep gegrond verklaard⁵, waarna de Raden van Toezicht van Groningen en Amsterdam beroep hebben ingesteld bij de Rechtbank Groningen respectievelijk

Amsterdam. Zowel de Rechtbank Groningen⁶ als Amsterdam⁷ heeft beslist dat automatische verlenging van de stageperiode op grond van onderbreking wegens genoten zwangerschapsverlof niet mogelijk is en dat er sprake is van rechtstreekse discriminatie. Er dient daadwerkelijk beoordeeld te worden of de advocaat-stagiaire al dan niet over voldoende praktijkervaring beschikt.

IN DE NESTEN

De Raad van State oordeelde dat de verplichting van de advocaat-stagiaire om de praktijk uit te oefenen op grond van art. 9b lid 1 van de Advocatenwet in beginsel eindigt drie jaar na de inschrijving van de advocaat. De toch al omstreden redenering⁸ van de Raden van Toezicht ten aanzien van de zogenaamde 'zuivere speeltijdgedachte',

op grond waarvan zij verlenging van de stage rechtvaardigden indien deze werd onderbroken, kon in de ogen van de Raad van State geen genade vinden.⁹ Wel kan na afloop van de stage een inhoudelijke toets plaatsvinden ten aanzien van de vraag of sprake is van 'voldoende praktijkervaring'; de Raad van State overwoog dat aan het bepaalde in art. 9b lid 2 tweede volzin, op grond waarvan de stage kan worden verlengd wegens onvoldoende praktijkervaring, inhoudelijke betekenis toekomt. De vraag of er sprake is van rechtstreekse discriminatie hoefde de Raad van State (vooralsnog?) niet meer te beantwoorden.

De conclusie kan niet anders luiden dan dat de desbetreffende Raden van Toezicht niet alleen zichzelf lelijk in de nesten hebben gewerkt, maar ook alle andere Raden van Toezicht in een lastig parket hebben gebracht. Op grond van deze uitspraak kan de stage niet alleen worden onderbroken wegens zwangerschap zonder risico van verlenging, doch evenzeer in andere gevallen, zoals een wereldreis. Dientengevolge kan een grote groep van stagiaires, bestaande uit zowel vrouwen als mannen, zonder onderscheid naar sekse, voor een bepaalde periode de praktijkvoering onderbreken.¹⁰ De enige eis waar de stagiaire aan hoeft te voldoen is drie jaar ingeschreven staan en over voldoende praktijkervaring beschikken. De kretologie van de Raden van Toezicht, inhoudende dat het voor hen geen enkel verschil maakte of de stage werd onderbroken wegens zwangerschap of een wereldreis, krijgt op deze manier wel een bijzonder wrange connotatie. De discussie tussen advocaat-stagiaires en de Raad van Toezicht, die sporadisch plaatsvindt in geval van verlenging in verband met het oordeel dat sprake is van onvoldoende praktijkervaring, zal vermoedelijk alleen maar toenemen.

Opmerkelijk genoeg heeft de Raad van Toezicht in het arrondissement Amsterdam gedurende de procedure herhaaldelijk kenbaar gemaakt dat een inhoudelijke beoordeling van de praktijkervaring van stagiaires blijkbaar niet mogelijk is, een argument overigens dat door de Raad van State zonder veel omhaal van tafel werd geveegd. Dit zou dus betekenen dat alle advocaat-stagiaires in Groningen en Amsterdam (maar ook in de andere arrondissementen) met een gerust hart een zeer langdurige sabbatical zouden kunnen gaan genieten, gelet op het feit dat verlenging slechts kan plaatsvinden na een inhoudelijke toets. Overigens zijn wij van mening dat er niet zozeer sprake

is van onmacht als wel van onwil om inhoudelijk te toetsen, terwijl juist een inhoudelijke toetsing een bijdrage kan leveren aan het waarborgen van de kwaliteit van het verlenen van rechtshulp – welke kwaliteitswaarborg immers de enige rechtvaardiging zou mogen zijn van verlenging van de stage.

Zorgelijk is dat in dezelfde uitspraak werd geoordeeld dat de Stichting Jonge Balie Nederland, die als enige de verlenging van de stage wegens onderbreking in verband met zwangerschap openlijk veroordeelde, niet als derde belanghebbende kan worden aangemerkt. Dit wringt met name doordat de Raad van State het collectieve belang van de Stichting Jonge Balie Nederland onderschrijft en in een eerdere uitspraak omtrent procesbelang heeft aangegeven dat: 'het procesbelang ook kan zijn gelegen in de omstandigheid dat de rechtzoekende het oordeel kan betrekken bij eventuele toekomstige besluiten'.¹¹ Bovendien: als de Stichting Jonge Balie Nederland zich niet als belangbehartiger kan opwerpen voor de stagiaire, wie dan wel?¹²

Van de zijde van de andere Raden van Toezicht is het gedurende de procedure oorverdovend stil gebleven; te vrezen valt dat de stagiaires van hun Raden van Toezicht in dat kader weinig hoeven te verwachten. Enig pluspunt in dit kader is dat de Algemene Raad al vanaf het begin af aan wel het juiste standpunt¹³ had ingenomen dat de Raden van Toezicht in de onderhavige procedure de stage niet automatisch hadden mogen verlengen.¹⁴

GENIETEN

Ondertussen kunnen nu alle stagiaires met een gerust hart zwanger worden of van een welverdiende sabbatical genieten. Het bestaande beleid van de Raden van Toezicht ten aanzien van de verlenging van de stage is contra legem, zodat iedere stagiaire die wordt geconfronteerd met een verlenging van de stage anders dan op voet van art. 9b lid 2 van de Advocatenwet, hiertegen met succes zal kunnen ageren. De Raden van Toezicht zullen in het vervolg inhoudelijk moeten beoordelen of sprake is van voldoende praktijkervaring; verlengingen wegens het enkele feit dat de stage is onderbroken behoren voortaan tot het verleden. ●

1 Zaaknummers 200506444/1, respectievelijk 200507524/1.

2 De Raad van Toezicht Amsterdam heeft bijvoorbeeld vast beleid dat indien de praktijk langer dan 2 maanden achtereen niet wordt uitgeoefend, de stage verlengd moet worden met de tijd waarmee de periode van 2 maanden wordt overschreden (*Amsterdams Balie Bulletin*, juli 2001).

3 Zie bijvoorbeeld het interview in het *Advocatenblad* 2004-4, 2 april 2004: 'Het individualisme slaat door'.

4 Zie bijvoorbeeld de berichten van de *Orde van de dag* van 3 februari 2005, 23 juni 2005 en 4 augustus 2005.

5 Conform haar beleid: 'Zwangerschapsverlof op zich mag geen grond vormen voor verlenging van de stage, zo heeft de Commissie Gelijke Behandeling geoordeeld op 20 juli 1999. De Raad van Toezicht zal wel mogen toetsen of de stagiaire

in de periode (drie jaar minus vier maanden zwangerschapsverlof) dat zij stage heeft gelopen toch voldoende ervaring in de advocatuur heeft opgedaan om een stageverklaring te kunnen krijgen. Blijkt uit die toetsing dat de stagiaire niet voldoende ervaring heeft opgedaan, dan kan dit wél grond vormen voor verlenging van de stage.' (Rubriek 'U belde over...', *Advocatenblad* 2003-14, 25 juli 2003).

6 LJN: AT7761, Rechtbank Groningen, uitspraak van 7 juni 2005, AWB 03/1275.

7 LJN: AU06561, Rechtbank Amsterdam, uitspraak van 14 juli 2005, AWB 03/6086.

8 Zie bijvoorbeeld mevr. mr. M.S.A. Vegter, 'De zwangere en in deeltijd werkende advocaat-stagiaire', *Advocatenblad* 1998-12, 12 juni 1998.

9 Rechtsoverweging 2.4.1, tweede alinea, respectievelijk rechtsoverweging 2.3.1, tweede alinea.

10 Uit het *Jaarverslag 2005* van de Nederlandse Orde van Advocaten blijkt dat er in Nederland in 2003 1.103 stagiaires, in 2004 939 stagiaires en in 2005 1.051 stagiaires zijn beëdigd.

11 LJN: AS8397, Raad van State, uitspraak van 2 maart 2005.

12 Advocaat-stagiaires kunnen dit 'probleem' overigens oplossen door de Stichting Jonge Balie Nederland te machtigen om als procesvertegenwoordiger op te komen.

13 Rechtsoverweging 2.7, respectievelijk rechtsoverweging 2.6.

14 De Algemene Raad verwijst bijvoorbeeld in haar beslissingen naar het oordeel van de Commissie Gelijke Behandeling van 20 juli 1999 (*JAR* 1999, 179), waarin korthedshalve is beslist dat er in strijd met de Wet gelijke behandeling was gehandeld.

SNELLER BETALENDE KLANTEN IN ROTTERDAM

ÉN IN DE REST VAN DE RANDSTAD

Allround creditmanagement-organisatie Groenewegen en Partners Gerechtsdeurwaarders heeft zich gestaag uitgebreid over de héle randstad. Ons doel is bereikt: overal zijn waar úw debiteuren zitten – zodat we u ter plekke onze snelheid, expertise en daadkracht kunnen bieden. En daarbij onze universele methode combineren met de korte lijnen en de knowhow van een plaatselijke vestiging. Het resultaat: beter betalende klanten, sneller betalende klanten.

De ‘methode Groenewegen’ is doeltreffend: een resolute aanpak met oog voor respect en fatsoen, optimale snelheid, een transparante kostenstructuur en een heldere rapportage. U kunt bij ons

terecht voor het hele traject – van verwerking van uw facturen tot executie van een gerechtelijk vonnis. Alles in één hand, met één belang voor ogen: het uwe.

Groenewegen en Partners Gerechtsdeurwaarders werkte al succesvol voor u in Amsterdam, Hilversum en Utrecht. Nu zijn daar Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Gorinchem en Harderwijk bijgekomen. Zodat u overal in de randstad beter betalende klanten hebt!

Maakt u nog geen gebruik van onze diensten, maar wilt u óók graag zulke klanten? Kijk dan op www.groenewegen.com of bel voor een gratis afspraak 020 - 515 00 05.

GROENEWEGEN
EN PARTNERS

GERECHTSDEURWAARDERS

NEEM BIJ DEBITEUREN MET EEN ACHTERSTAND METEEN EEN VOORSPRONG!
WWW.GROENEWEGEN.COM

Paul t' Sas

Welke boeken lezen advocaten eigenlijk buiten de juridische literatuur, als ze dan nog lezen? Zien ze graag opera, bezoeken ze bioscopen, concerten, galeries? Gaan ze naar toneel? En wat betekent die cultuur voor hen en, misschien, voor hun werk? Paul t'Sas (55, gehuwd, geen kinderen; advocaat te Breda) heeft drie schilderijen van Vermeer nageschilderd.

Jan Pieter Nepveu
journalist

De Briefschrijvende vrouw, hier nageschilderd door Paul t'Sas, is typerend voor de stijl van Johannes Vermeer (Delft, 1632-1675): Het diffuse licht dat door een venster valt, het intieme tafereel van een vrouw die zich aan haar alledaagse bezigheden wijdt, het is een geliefd thema van Vermeer.

‘Een penseelstreek kun je maar één keer hetzelfde zetten’

“ Ik was indertijd erg onder de indruk van de Vermeertentoonstelling in het Mauritshuis in Den Haag, en heb de bekende poster gekocht van het Melkmeisje. Ik was net begonnen met het schilderen van stillevens, potjes en tinnen vaasjes en dacht: als ik een vaas kan schilderen dan kan ik ook een plaat naschilderen. Sindsdien heb ik drie schilderijen van Vermeer gekopieerd: Melkmeisje, Briefschrijvende vrouw en Gezicht op Delft, exact en op ware grootte.

De mooiste Vermeer vind ik Gezicht op Delft, dat heb ik in mijn kantoor opgehangen. Mijn werkkamer is ook een beetje mijn woonkamer. Er komen alleen cliënten die ik beter ken, andere ontvang ik in de bibliotheek. Als iemand belangstelling heeft, merk ik dat meteen. Maar veel mensen zien het niet eens.

Ik heb er vierhonderd uur in zitten, ongeveer drieënhalf jaar. Het zal me meer tijd gekost hebben dan Vermeer zelf, ik ben geen kunstenaar en moet iets nadoen wat hij zo uit de eerste hand schilderde. Het gaat mij om het leren schilderen: je ziet hoe een andere schilder iets doet, leert omgaan met de verf, kleuren mengen, lijnen maken...

Bekenden, vrienden en familie snappen niet dat ik hier het geduld voor heb, want ik ben een vrij ongeduldig persoon. Maar het heeft niks met geduld te maken. Ik wil schilderen, en of ik nou veertig schilderijtjes maak van ieder tien uur, of één schilderij, het gaat mij erom dat ik schilder.

Het schilderij is door mij gemaakt naar een foto uit het Mauritshuis, die ik door een professioneel reproductiebedrijf heb laten vergroten. Door meer foto's te bekijken en nog eens naar het Mauritshuis te gaan, zie je bepaalde dingen heel goed. Ik doe het gewoon na. Soms zit je heel dichtbij details te schilderen zonder te weten wat het is.

Maar in het grote geheel, als je van een afstand kijkt, dan zie je bijvoorbeeld dat het allemaal dakjes en schoorsteentjes zijn.

Ik schilder thuis, ik heb boven een kamer ingericht waar alles permanent klaar staat. Eigenlijk schilder ik alleen op zaterdagmiddag. Soms ook wel op zondagmorgen, en als het lang licht is ook wel eens 's avonds. Zelfs als je niet schildert, ben je er toch mee bezig. Het werk staat op de ezel, en elke avond voor ik naar bed ga kijk ik er even naar. Als ik 's nachts niet kan slapen, ga ik er naartoe en geniet van wat er allemaal in zit. Als ik een nieuw stukje schilder, bijvoorbeeld een torentje of een vlaggetje, dan is dat heel intensief. Dan ben ik daar de hele week in gedachten mee bezig en zet ik er soms uiteindelijk nog een heel klein puntje bij.

Het is zo leuk om te doen! Het is een volledige ontspanning. Je begint 's middags om twee uur, zet er lekker zachtjes een muziekje bij aan, denkt aan helemaal niks, en dan is het ineens halfvijf.

KOPIËREN EN VERVALSEN

Meestervervalser Han van Meegeren wilde arrogante kunstcritici een lesje leren, maar besloot zijn bedrog te blijven verzwijgen toen bleek dat er met Vermeers veel geld was te verdienen. Na de Tweede Wereldoorlog werd hij beschuldigd van collaboratie – een ‘Vermeer’ die opdook in de kunstcollectie van Göring wekte argwaan. Zijn verdediging dat hij het doek zelf gemáákt had, in eerste instantie ook. In gevangenschap schilderde hij nog eenmaal een kopie van Vermeer, op bevel, als bewijs van zijn kunnen. Uiteindelijk werd hij veroordeeld voor vervalsing, en niet voor collaboratie.

Vandaag de dag heeft het Rijksmuseum vijf echte Van Meegerens in de collectie.

'Het gaat mij om het leren schilderen: je ziet hoe een andere schilder iets doet, leert omgaan met de verf, kleuren mengen, lijnen maken...'

Op Gezicht op Delft raak ik nooit uitgekeken. Het is niet zomaar een topografische afbeelding van een stad: het is een uiting van kunst. Als ik de zaal in het Mauritshuis binnenkom en ik zie het origineel hangen, dan voel ik een schok, een sensatie. Vermeer heeft, zoals hij altijd doet, een dramatisch moment vastgelegd. Er is een storm voorbij, er is nog wel de zware lucht. De zon is er net, maar als je even wacht is hij weer weg. Je ziet het gebeuren. Ik hoop dat dat ook tot uiting komt in mijn schildering.

Mijn vrouw heeft het Mauritshuis eens gevraagd of we mijn werk een keer naast het origineel mochten hangen. Want ik was razend benieuwd of de kleuren klopten. Maar het mocht niet, ook niet na vijven. Ze zeiden: meneer als u eens wist hoeveel mensen dat willen. Als we daar aan moeten beginnen...

Een schilderij kun je nooit exact namaken, dat bestaat niet. Een penseelstreek kun je maar één keer hetzelfde zetten. Een schilderij leeft. Het is pasteus, zodat de verf zelf schaduwen geeft. Mijn kopie onderscheidt zich in elke stip en penseelstreek van het

origineel, en is daarom toch uniek. Maar ik weet zeker dat als je in het Mauritshuis het origineel vervangt, geen bezoeker, behoudens een echte kenner, zal zeggen dat het niet dezelfde is.

Door zelf te gaan schilderen ben ik schilderijen in het algemeen meer gaan waarderen. Ik herken nu beter de kwaliteit van wat men toont. Ik zie dat er ook een heleboel rommel wordt geproduceerd, maar met name zie ik beter wanneer iemand een echt mooi meesterstuk heeft gemaakt. ”

Veranderingen in de Beroepsopleiding Advocatuur

De portefeuille Opleiding is drukdoende met het leggen van de laatste hand aan de veranderingen in de Beroepsopleiding. Per maart 2007 zal dat leiden tot wijzigingen waar iedere stagiaire (en dus ook veel kantoren) mee te maken krijgt. Het doel van de veranderingen is te komen tot een snellere en betere kwaliteitstoets.

In 2003 heeft de Orde aan een speciaal daarvoor ingestelde Projectgroep een advies gevraagd over wat de Orde zou moeten ondernemen gelet op de veranderingen in de in- en doorstroom van stagiaires. Van belang daarbij waren de wijzigingen in het Hoger Onderwijs (invoering van de bachelor-masterstructuur), de discussie die plaatsvond over de wijziging van het toetredingsartikel 2 Advocatenwet en de uitkomsten van eerder onderzoek.

Kort gezegd vroeg de portefeuille Opleiding zich af, gezien deze ontwikkelingen, of de kwaliteit van de instroom in de balie nog wel voldoende gewaarborgd was. In 2004 heeft de Projectgroep advies uitgebracht. Naar aanleiding van dit advies heeft de Algemene Raad een aantal veranderingen in de Beroepsopleiding voorgesteld, die in 2005 door het College van Afgevaardigden zijn goedgekeurd. De wijzigingen in de Beroepsopleiding zullen per

ONDERZOEK CITOGROEP

In het nieuwe regime van de Beroepsopleiding zal strikter worden nagekeken, hetgeen betekent dat de kwaliteit van de toetsen ook van niveau dient te zijn. Daartoe heeft de portefeuille Opleiding vlak na het verschijnen van het advies van de Projectgroep aan de Citogroep gevraagd de toetsprocedure en de toetsen te onderzoeken. De Citogroep constateerde dat de toetsprocedures en de toetsen op zich van goede kwaliteit zijn. De Citogroep gaf nog enkele adviezen ter verdere professionalisering van het maken van de toetsen. Deze adviezen zijn, in overleg met de Examencommissie, ter harte genomen.

voorjaarscyclus 2007 in werking treden. Elke stagiair die dan start, valt onder het nieuwe regime.

HET ADVIES IN EEN NOTENDOP

De belangrijkste reden om veranderingen door te voeren was volgens de Projectgroep dat de Orde niet stil kon blijven zitten, gelet op de veranderingen van de instroom. Mocht de Orde bovendien op enig moment aan de kwaliteit van die instroom in de balie gaan twijfelen, dan zouden de voorgestelde veranderingen tevens een eerste aanzet tot het optuigen van een balie-examen kunnen zijn. Voor dit laatste is overigens wel een wijziging van de Advocatenwet noodzakelijk.

Voorts was het advies van de Projectgroep sneller duidelijk te maken of de stagiaire de Beroepsopleiding haalt, hetgeen betekent dat de mogelijkheid van oneindige herkansingen gedurende drie jaar verdwijnt.

De Projectgroep wilde ook af van de opzet van de Beroepsopleiding, waarbij het doel van het examen is de stagiaire te stimuleren de stof door te nemen. In het huidige model van de Beroepsopleiding ligt het accent op het volgen van de lessen, waardoor een reële toets van de kwaliteit niet mogelijk is. In de nieuwe Beroepsopleiding zal het accent op de toetsen worden gelegd, waardoor er beter getoetst kan worden of de stagiaire de stof kan toepassen op praktijkcasussen.

Volgens de Projectgroep moeten de toetsen ook strikter worden nagekeken. In de huidige vorm wordt nog wel eens door de correctoren welwillend nagekeken, ingegeven door het feit dat het accent met name op de lessen, het onderwijs, ligt. Per maart 2007 zal de norm van het examen strikt gehanteerd worden.

CONCRETE GEVOLGEN VAN DE VERANDERINGEN

Uitgangspunt bij het veranderen van de Beroepsopleiding was, ingegeven door het College van Afgevaardigden, dat de nieuwe Beroepsopleiding in beginsel niet meer dagdelen mocht beslaan dan in de huidige vorm het geval is. Hieraan is dan ook niet gesleuteld.

Enkele concrete veranderingen in het onderwijs zijn per voorjaar 2007 dat het accent meer komt te liggen op de vaardigheden. De praktijkleerblokken zullen vanaf 2007 voorafgegaan worden door een basisdag over de theorie (basiscommunicatie). Hierdoor is in de praktijkleerblokken meer ruimte voor het doen van oefeningen. Voorts zullen de praktijkleerblokken worden afgesloten door een terugkoppeling door de docenten van het optreden van de stagiaire. In dat gesprek kan een advies voor opleiding in de VSO gedaan worden. Ook wordt een extra dagdeel gedragsrecht ontwikkeld, waarin gedragsrechtelijke thema's aan bod zullen komen in de vorm van interview.

TOETSEN

Ten aanzien van de toetsen verandert het volgende.

THREE STRIKES AND YOU ARE OUT

Ten eerste de toetsmogelijkheden in aantal. Per maart 2007 zal het slechts mogelijk zijn maximaal drie keer een toets per vak te doen. Dit betekent dat er per vak slechts één reguliere toets en daaropvolgend maximaal twee herkansingen mogelijk zijn. Bovendien zullen de eerste twee toetsen direct aansluitend op het onderwijs plaatshebben.

TERME DE GRÂCE

Daarenboven zal het huidige artikel 14, lid 4 Stageverordening 1988 aangepast worden in de zin dat de mogelijkheid van het doen van toetsen tijdens schrapping (de zogenoemde 'terme de grâce'), na het voorwaardelijk ingeschreven staan van een periode van drie jaar (overeenkomstig artikel 8 lid 3 van de Advocatenwet), een mogelijkheid wordt die gemotiveerd zal moeten worden aangevraagd bij de Algemene Raad (in de plaats van de vanzelfsprekende mogelijkheid die het thans is). Het gaat hier om een hardheidsclausule voor bijzondere gevallen.

OVERZICHT WIJZIGINGEN IN DE BEROEPSOPLEIDING PER VOORJAARSCYCLUS 2007:

- ▶ de cursusedagen vergen meer zelfstudie en voorbereiding van de stagiaire;
- ▶ de stof in de cursusboeken is het uitgangspunt voor de toets;
- ▶ accent op de vaardigheden:
 - extra dag basiscommunicatie;
 - meer ruimte voor oefeningen;
 - afsluitend gesprek met de stagiaire na de praktijkleerblokken;
- ▶ extra onderdeel gedragsrecht in combinatie met intervisie;
- ▶ het cursusonderdeel belastingrecht gaat naar de Voortgezette Stagiaire Opleiding;
- ▶ het cursusonderdeel jaarrekeninglezen gaat van twee cursusedagen naar één dag;
- ▶ de toetsen worden strikter nagekeken;
- ▶ de eerste twee toetsen (per vak) volgen verplicht direct op het onderwijs;
- ▶ per cursusonderdeel zijn slechts twee herexamens mogelijk;
- ▶ de 'terme de grâce' (artikel 14 lid 4 Stageverordening) zal aangevraagd moeten worden (hardheidsclausule voor bijzondere gevallen).

De uitbreiding in de vaardigheden heeft een inkrimping bij de cognitieve vakken tot gevolg gehad, omdat het totaalaantal dagdelen niet mocht toenemen. Er is voor gekozen het accent op de *core business* van de advocatuur te leggen. Dit heeft ertoe geleid dat belastingrecht voortaan gevolgd kan worden bij de

Voortgezette Stagiaire Opleiding, zodat het ook in een meer toegepaste vorm kan worden onderwezen.

De stagiaire zal voorts meer aan voorbereiding moeten gaan doen, met name bij jaarrekeninglezen. Het onderwijs in dit vak wordt namelijk verminderd van twee dagen naar één

dag. Daar staat onder meer tegenover dat er in het cursusmateriaal meer oefencasussen zullen worden opgenomen en tijdens de les meer accent op de oefeningen zal worden gelegd.

SAMENVATTING

Al deze maatregelen hebben tot gevolg dat de stagiaire vanaf de voorjaarscyclus 2007 in een duidelijk ander opleidingsregime terecht komt. Van de stagiaire wordt meer voorbereiding voor de Beroepsopleiding verwacht, ook in de vaardigheden, de toetsen worden minder vrijblijvend en worden ook strikter nagekeken.

Het veranderende toetsregime vraagt van de kantoren ook aanpassingen, aangezien de stagiaire de eerste twee toetsen direct volgend op het onderwijs dient te maken.

Bovendien zal het in de toekomst mogelijk zijn dat al tijdens de stage, bijvoorbeeld na anderhalf jaar, het duidelijk wordt dat de stagiaire de Beroepsopleiding niet meer kan halen. Vanaf maart 2007 zal derhalve een mogelijkheid in de Stageverordening worden opgenomen om in dergelijke gevallen de stage tussentijds te kunnen opzeggen.

Regeling overschotpunten

In het kader van de CCV worden jaarlijks de permanente opleidingspunten gecontroleerd. In de lopende controle is gebleken dat de overschotpunten niet in alle gevallen goed worden berekend. Ter informatie volgt hierna informatie over de berekening (zie ook noot 8 bij artikel 3 van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000).

WANNEER IS ER SPRAKE VAN EEN OVERSCHOT?

Er is sprake van een overschot als er meer dan 16 opleidingspunten zijn behaald. Hierbij dient overigens ook rekening te worden gehouden met de regeling dat minimaal de helft van de behaalde punten juridisch behoren te zijn (artikel 3 leden 3 en 4 VPO).

WANNEER KAN DIT OVERSCHOT WORDEN INGEZET?

Een eventueel overschot in enig jaar kan als surplus worden ingezet op de behaalde punten in de daaropvolgende twee jaren.

Jaar	Behaalde punten	Overschot	Ingezet overschot	Over van overschot
2003	36	20		
2004	14		2	18
2005	12		4	14
2006	te behalen: 16	nog onbekend	niet van toepassing	0

Jaar	Behaalde punten	Overschot	Ingezet overschot	Over van overschot
2003	26	10		
2004	24	8		
2005	8	0	8 (2003)	2
2006	8	0	8 (2004)	0
2007	te behalen: 16	nog onbekend	niet van toepassing	0

WAT GEBEURT ER ALS IN DE HIERVOOR GENOEMDE TWEE JAREN (VOLGEND OP HET OVERSCHOTJAAR) HET OVERSCHOT NIET WORDT INGEZET?

Indien het overschot aan punten in die twee opvolgende jaren niet is ingezet, dan vervalt het. Terugschuiven van punten naar voorgaande jaren is om controleredenen niet toegestaan.

KUNNEN DE OVERSCHOTPUNTEN IN HET DAAROPVOLGENDE JAAR OOK ALS EERSTE WORDEN INGEZET, ZODAT IN DAT JAAR OPNIEUW EEN (NIEUW) OVERSCHOT WORDT GECREËERD?

De overschotpunten worden altijd als laatste ingezet, hetgeen betekent dat er geen 'vernieuwing' van de punten kan plaatsvinden.

EEN VOORBEELD:

Een advocaat heeft in 2003 (opleidingsverplichting: 16 opleidingspunten) 36 punten gehaald. Hij heeft in 2003 dus een overschot van 20 punten. In 2004 haalt hij 14 punten en dient 2 van de in 2003 behaalde overschotpunten in te zetten (nog 18 overschotpunten over). In 2005 haalt hij 12 punten en zet 4 van de in 2003 behaalde overschotpunten in (nog 14 overschotpunten over). In 2006 kan de advocaat geen gebruik meer van de in 2003 behaalde overschotpunten maken. Hij moet in 2006 weer minimaal 16 opleidingspunten behalen.

WELKE OVERSCHOTPUNTEN KUNNEN ALS EERSTE WORDEN INGEZET, INDIEN ER TWEE JAAR ACHTEREEN SPRAKE IS VAN EEN OVERSCHOT?

De overschotpunten die het oudst zijn, kunnen het eerst worden ingezet, zonder dat er 'vernieuwing' van de punten plaatsvindt.

EEN VOORBEELD:

Een advocaat haalt in 2003 26 punten. Vervolgens behaalt hij in 2004 opnieuw 24 punten. In 2005 en in 2006 heeft hij te weinig punten behaald, namelijk elk jaar 8 punten. Voor 2005 kan hij de overschotpunten van 2002

inzetten, voor 2006 het overschot dat in 2004 is behaald. In 2007 dient hij weer minimaal 16 opleidingspunten te behalen. Er dient wel nog steeds te worden voldaan aan de voorwaarde van minimaal 8 juridische punten.

Voor vragen over de overschotregeling kunt u contact opnemen met mw. mr. M.J. van der Pijl, 070-335 35 89, of jz@advocatenorde.nl

Personalialia

BEËDIGD ALS ADVOCAAAT EN PROCUREUR

Kuperus, mw. mr. M.H.E., Apennijnenweg 11 (5022 DT) postbus 449 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-5840840, fax 013-5840845, e-mail mkuperus@hollapoelman.nl

Nieuwenhuis, mr. H.J., Paardenmarkt 1 (1811 KH) postbus 172 (1800 AD) Alkmaar, tel. 072-5144666, fax 072-5144600, e-mail h.nieuwenhuis@schenkeveldadvocaten.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Amelvoort, mw. mr. Y.J. van Den Bosch 03-04-2006

Bes-Garrigoux, mw. mr. F. Rotterdam 01-04-2006

Bockwinkel, mw. mr. J.W. Amsterdam 01-04-2006

Borrat I Frigola, mw. mr. M. Rotterdam 21-04-2006

Bijl, mr. H.H.A. Utrecht 12-04-2006

Bijleveld-van der Slikke, mw. mr. M.C. Den Bosch 06-03-2006

Empel, mr. M. van Amsterdam 24-03-2006

Hellemons-Olthoff, mw. mr. K.L. Weesp 01-04-2006

Kok, mw. mr. B.I. Den Haag 01-04-2006

Kors, mw. mr. drs. M.M. Nijmegen 01-04-2006

Leeuwen, mw. mr. M.G.T. van Amsterdam 01-04-2006

Roon-Seinen, mw. mr. C.J.A. van Den Haag 01-04-2006

Tilborg, mw. mr. A.J.T. Zutphen 01-04-2006

Urbán, mw. mr. R.A. Weesp 06-04-2006

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Ven, mr. T.A.M. van de Den Bosch 03-04-2006

Wendenburg, mw. mr. C. Dordrecht 16-03-2006

Willemsse, mw. mr. drs. M. Zwolle 01-04-2006

Willemssen, mw. mr. M.J. Rotterdam 01-04-2006

OVERLEDEN

Huizenga, mr. A.N. Rotterdam 21-04-2006

KANTOORVERPLAATSING

Alta, mw. mr. M. (Drachten): Torenlaan 5 (9401 HN) postbus 399 (9400 AJ) Assen, tel. 0592-311001, fax 0592-317625, e-mail alta@bierens-vanboven.nl

Beelaerts van Blokland, mw. mr. M.E.M. (Den Haag): Boompjes 258 (3011 XZ) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4068888, fax 010-4065701

Belschhof, mw. mr. I.L. (Oss): Enschedesestraat 60 (7551 EN) postbus 171 (7550 AD) Hengelo OV, tel. 074-2421832, fax 074-2915775, e-mail advocaten@hmv.nl

Bloemers, mr. M.G. (Arnhem): Emmalaan 25 (1075 AT) Amsterdam, tel. 020-5700102, fax 020-5700103, e-mail info@bldn.com.hk

Boer, mr. J.J. de: Nieuwe Steen 25-i (1625 HV) postbus 102 (1620 AC) Hoor NH, tel. 0229-547450, fax 0229-547459, e-mail j.deboer@deboeradvocatuur.nl

Bolderman, mr. G.J.G.: Sophialaan 43 (1075 BM) Amsterdam, tel. 020-6626363, fax 020-6793821, e-mail bolderman@vrisekoopmajoor.nl

Bos, mw. mr. G.A.: Olympisch Station 38 (1076 DE) postbus 75573 (1070 AN) Amsterdam, tel. 020-3057230, fax 020-3057240, e-mail info@blaisse.nl

Broekhuis, mr. J.A.: Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AM) Amsterdam, tel. 020-5533768, fax 020-5533783, e-mail joost.broekhuis@lovells.com

Burger, mr. R.P.L.H. (Rotterdam): Cypresbaan 16-20 (2908 LT) postbus 5033 (2900 EA) Capelle a/d IJssel, tel. 010-4560399, fax 010-4201408, e-mail burger@vanswaaij-advokaten.nl

Crone, mr. G.: Rentmeesterstraat 58 (1315 JS) postbus 10007 (1301 AA) Almere, tel. 036-5358080

Drijver, mr. H.H.: Koningin Emmaplein 13 (3016 AB) postbus 23038 (3001 KA) Rotterdam, tel. 010-4365044, fax 010-4369966, e-mail hans.drijver@ohp.nl

Gelderloos, mr. H.D.: Torenstraat 172 (2513 BW) postbus 154 (2501 CD) Den Haag, tel. 070-3560014, fax 070-3563388, e-mail info@torenstraat172.nl

Greef, mr. H.H.: de (Amsterdam): Hoofdstraat 345 (2171 BH) postbus 22 (2170 AA) Sassenheim, tel. 0252-240780, fax 0252-227110, e-mail info@dgv.nl

Hemmes-Boer, mw. mr. H.M.: Burg. Gautiersingel 13-19 (7741 GA) postbus 49 (7740 AA) Coevorden, tel. 0524-523333, fax 0524-523335

Houwer, mr. G.A.: Keizersgracht 617 (1017 DS) postbus 3325 (1001 AC) Amsterdam, tel. 020-5276057, fax 020-5276050, e-mail a.houwer@gilissen.nl

Huiskes, mw. mr. A.H.: Frederiksplein 1 (1017 XK) postbus 20550 (1001 NN) Amsterdam, tel. 020-5210690, fax 020-5210699, e-mail a.huiskes@vestius.com

Ingh-van Wijk, mw. mr. C.J. van den: Hieronymusplantsoen 12 (3512 KV) Utrecht, tel. 030-2343819, fax 030-2343425

Kalse, mw. mr. M.D.H.: Wilhelminasingel 99 (6221 BH) postbus 3039 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3251115, fax 043-3100392, e-mail kalsbeek-info@kalsbeekadvocaten.nl

Kortlevers, mw. mr. G. (Heerlen): Brusselsestraat 51 (6211 PB) postbus 292 (6200 AG) Maastricht, tel. 043-3259679, fax 043-3250431, e-mail info@leliveladvocaten.nl

Kronenburg, mr. drs. E.A.: Lange Voorhout 3 (2514 EA) postbus 97726 (2509 GC) Den Haag, tel. 06-21282405, fax 084-7118910, e-mail advocaat.kronenburg@inter.nl.net

Het Bureau van de Orde

ONDERWERP

Algemene informatie

(w.o. Advocatenpaspoort)

N.a.w.-gegevens advocatuur

Auditbureau (kwaliteitszorg)

Centrale Controle Verordeningen

Landelijke financiële bijdrage

Communicatie (brochures, Vademecum)

BalieNet-certificaten

Overige (praktijk)vragen van advocaten

TELEFOONNUMMER

070 - 335 35 35

070 - 335 35 29

070 - 335 35 71 / 82

070 - 335 35 26

070 - 335 35 23

070 - 335 35 52

070 - 335 35 71 / 86

070 - 335 35 71 / 86

E-MAILADRES

info@advocatenorde.nl

info@barbeheer.nl

audit@advocatenorde.nl

ccv@advocatenorde.nl

finorg@advocatenorde.nl

pr@advocatenorde.nl

certificaat@advocatenorde.nl

helpdesk@advocatenorde.nl

Opleiding

- **Beroepsopleiding (BO)** 070 - 335 35 55 opl@advocatenorde.nl
(vragen van stagiaires inzake BO) (09.00-12.00 uur)
- **Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)** 070 - 335 35 58 / 78 vso-po@advocatenorde.nl
(vragen van stagiaires inzake VSO en erkende opleidingsinstellingen)
- **Permanente Opleiding (PO)** 070 - 335 35 58 / 78 vso-po@advocatenorde.nl
(vragen van erkende opleidingsinstellingen en advocaten inzake PO-punten)
- **Permanente Opleiding (PO)** 070 - 335 35 41 / 89 jz@advocatenorde.nl
(ontheffingen PO)
- **Vrijstellingen BO en VSO** 070 - 335 35 41 / 89 jz@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Kruk, mr. N. van der: Veranda 104 (1628 JZ) postbus 575 (1620 AN) Hoorn, tel. 0229-217366, e-mail kccadvocaten@hotmail.com

Krijnen, mr. R.W.P.: Raadhuisplein 12 (6411 HK) postbus 107 (6400 AC) Heerlen, tel. 045-5718800, fax 045-5716552

Mettendaf, mw. mr. G.W. (Amsterdam): Olstgracht 59 (1315 BH) Almere, tel. 036-5306694, fax 036-5344244, e-mail glendamettendaf@hotmail.com

Moel, mr. F.P.G.F. de (Waalre): Paradijslaan 42-b (5611 KP) postbus 939 (54600 ZX) Eindhoven, tel. 040-2466600, fax 040-2466870, e-mail info@florisdemoel.nl

Nisselrooij, mw. mr. F.E. van (Veghel): Zaadmarkt 110 (7201 DE) postbus 4035 (7200 BA) Zutphen, tel. 0575-594233, fax 0575-594222, e-mail zutphen@rechtshulpooist.nl

Nijstad, mr. M. (Amsterdam): King William Street 55-1st floor (EC4R 9AD) London/Groot-Brittannië, tel. 0044-2076480400, fax 0044-2072835001, e-mail nijstand@van-doorne.com

Ong Sien Hien, mr. A. (Barendrecht): Strevelsweg 700-610 (3083 AS) Rotterdam, tel. 010-4933544, fax 010-4933547, e-mail info@legalpoint.nl

Parmentier, mr. B.: A. Hofmanweg 5-a (2031 BH) postbus 6030 (2001 HA) Haarlem, tel. 023-7505115, fax 023-7505116, e-mail parmentier@parmentieradv.nl

Rehbock, mw. mr. A.E.L.: Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 020-6620470, e-mail rehbock@fortadvocaten.nl

Richel, mr. E.M. (Rotterdam): Cyprusbaan 16-20 (2908 LT) postbus 5033 (2900 EA) Capelle a/d IJssel, tel. 010-4560399, fax 010-4201408, e-mail richel@vanswaaij-advokaten.nl

Roorda, mw. mr. L.M. (Nijmegen): Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538302, fax 026-3538455, e-mail roorda@dirkzwager.nl

Roos, mr. G.I.: Brouwerstraat 2 (1315 BP) Almere, tel. 036-5471060, fax 036-5471061, e-mail info@alpha-advocaten.nl

Schönhage, mw. mr. S.G.B.M.: Brouwerstraat 2 (1315 BP) Almere, tel. 036-5471060, fax 036-5471061, e-mail info@alpha-advocaten.nl

Schuur, mr. O.G. (Rotterdam): Petrus Campersingel 125 (9713 AH) Groningen, tel. 050-3121945, fax 050-3184253

Smeters, mr. F.F.A. (Den Bosch): Wilhelminapark 15 (4818 SL) postbus 4810 (4803 EV) Breda, tel. 076-5202010, fax 076-5203433, e-mail f.smeters@vil.nl

Souren, mr. P.H.L.M.: De Lairessestraat 121 (1075 HH) postbus 75111 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-3059888, fax 020-3059889

Spijer, mr. E. (Rotterdam): Oudelandstraat 1 (2691 CB) postbus 317 (2690 AH) 's-Gravenzande, tel. 0174-444880, fax 0174-444180, e-mail info@evertsvogelaar.nl

Streefkerk, mw. mr. J.B.: Palmopolstraat 10 (1327 CE) postbus 1306 (1300 BH) Almere, tel. 036-5481582, fax 036-5481586, e-mail annette@asteefkerk.nl

Tuinman, mr. J.A.: Emmalaan 25 (1075 AT) Amsterdam, tel. 020-5700102, fax 020-5700103, e-mail info@bldn.com.hk

Veenendaal-Stolk, mw. mr. V.G.J. van: Brouwerstraat 2 (1315 BP) Almere, tel. 036-5471060, fax 036-5471061, e-mail info@alpha-advocaten.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Bloemers De Neree & Tuinman Advocaten (mrs. M.G. Bloemers en J.A. Tuinman) Emmalaan 25 (1075 AT) Amsterdam, tel. 020-5700102, fax 020-5700103, e-mail info@bldn.com.hk

NAAMSWIJZIGING

Slijm Gepken Henkelman Van Haarst advocaten & belastingkundigen te Winschoten thans: **Slijm Henkelman Van Haarst Lflf advocaten & belastingkundigen**

Disciplinaire beslissingen

- **Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet**
- **Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.**

OPGETREDEN VOOR WEDERPARTIJ

Hof van Discipline, 21 maart 2005, nr. 4083

(mrs. Fransen, Mout-Bouwman, Van den Bergh, Van der Hel en Homveld)

Raad van Discipline Amsterdam, 21 april 2004

(mrs. Kist, Hamer, Karskens, Van der Plas en Voorhoeve)

Het enkele feit dat een advocaat in andere zaken is opgetreden voor een wederpartij van zijn cliënt is op zichzelf onvoldoende om te concluderen dat sprake is van een verstrengeling van belangen.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.4 Vermijden van belangenconflicten)*
- *Gedragsregel 7*

De klacht houdt in dat mr. X in strijd met artikel 46 Advocatenwet:

- a de belangen van partijen met tegenstrijdige belangen heeft behartigd doordat (i) mr. X is opgetreden als advocaat van de gemeente A, ofschoon de gemeente A in de door mr. X voor klager behartigde zaak de wederpartij was en (ii) mr. X de belangen van de firma M heeft behartigd ofschoon M in de door mr. X voor klager behandelde zaak klagers wederpartij was althans de belangen van M tegengesteld waren aan de belangen van klager;

- b misbruik zou hebben gemaakt van aan hem door klager toevertrouwde kennis;
- c zich een destructieve advocaat heeft betoond; en
- d op dubbelhartige wijze de belangen van klager heeft behartigd.

Overwegingen van de raad

Ten aanzien van de klachtonderdelen a, c en d:

Met deze onderdelen wordt mr. X verweten dat mr. X, ofschoon hij met een zekere regelmaat de belangen van de gemeente A als advocaat behartigde, klagers opdracht, hem bij te staan in zijn geschil met de gemeente A, heeft aanvaard en daarbij heeft nagelaten klager te wijzen op zijn relatie met de gemeente A. Voorts wordt mr. X verweten dat hij tijdens de behandeling van klagers zaak is gaan optreden voor de firma M met wie klager in een juridisch geschil was verwickeld dat nauw verband hield met het geschil tussen klager en de gemeente A.

Mr. X betoogt dat hij in februari 1998, vóór het aanvaarden van de opdracht, klager heeft gewezen op zijn relatie met de gemeente A, dat hij bij het aanvaarden van de opdrachten geen zaken voor de gemeente A in behandeling had en dat zijn bemoeiingen in het geschil met de gemeente A waren beperkt tot bemiddeling om te komen tot een

schikking. Waar het klagers geschil met M betreft voert mr. X aan dat klager in die zaak werd bijgestaan door zijn rechtsbijstandverzekeraar en dat hij M heeft bijgestaan in een zaak die niets heeft uit te staan met klagers geschil met de gemeente A respectievelijk klagers geschil met M.

Bij beoordeling van deze onderdelen van de klacht en het daartegen gevoerde verweer stelt de raad voorop dat de advocaat te allen tijde moet vermijden dat de indruk kan ontstaan dat hij niet geheel onbevangen en met volle inzet de belangen van zijn cliënt kan verdedigen omdat er ook belangen van een andere cliënt in het spel zijn of die verdediging ingaat tegen belangen van een andere cliënt. Met klager is de raad van oordeel dat mr. X daarin is tekortgeschoten: in de eerste plaats is niet gebleken dat de bemoeiingen van mr. X in de zaak tegen de gemeente A met instemming van klager waren beperkt tot bemiddeling. Klager heeft dit gemotiveerd ontkend en op grond van de stukken acht de raad het tegendeel veeleer aannemelijk.

Het verweer dat hij klager heeft meegedeeld dat hij in het verleden had opgetreden voor de gemeente A en een nieuwe opdracht voor de gemeente A in andere zaken zou aanvaarden, kan mr. X niet baten. Mr. X miskent immers dat wanneer hij een dergelijke mededeling heeft gedaan, hetgeen klager betwist, hij daarmee de indruk doet ontstaan dat hij niet geheel onbevangen en met volle inzet de belangen van klager kon verdedigen. Als mr. X dat voor ogen stond, dan had mr. X dit schriftelijk aan klager moeten bevestigen en klager schriftelijk op de consequenties daarvan moeten wijzen.

Mr. X heeft dit nagelaten en daarmee gehandeld in strijd met de zorgplicht die hij jegens klager in acht behoorde te nemen.

Doordat mr. X in oktober 1998, op een tijdstip dat hij klagers belangen in de zaak tegen de gemeente A behartigde, de belangen van de gemeente A in een andere zaak ging behartigen, heeft mr. X evenzeer de indruk gewekt dat hij niet geheel onbevangen en met volle inzet de belangen van klager verdedigde. Ook in dit opzicht heeft mr. X derhalve naar het oordeel van de raad gehandeld in strijd met de zorgplicht die hij jegens klager in acht behoorde te nemen.

Tot eenzelfde oordeel komt de raad ten aanzien van het optreden van mr. X voor de firma M gegeven de nauwe verwevenheid tussen klagers geschil met de firma M en klagers geschil met de gemeente A. In de gegeven omstandigheden stond het mr. X niet vrij om zolang hij de belangen van klager in de zaak tegen de gemeente A behartigde en in dat verband op de hoogte was van de ontwikkelingen in het geschil met de firma M de opdracht tot het verlenen van rechtsbijstand van de firma M te aanvaarden. Door dit toch te doen, heeft mr. X gehandeld in strijd met artikel 46 Advocatenwet.

Op grond van het vorenstaande is onderdeel a van de klacht gegrond.

Onderdelen c en d missen zelfstandige betekenis en moeten daarom ongegrond worden verklaard.

Ten aanzien van klachtonderdeel b:

Klager verwijt mr. X dat klager in dienst was bij Z en dat hij deze kennis heeft willen gebruiken om ten laste van klager onder Z beslag te leggen tot verhaal van openstaande declaraties.

Mr. X voert aan dat er geen sprake is van een bijzondere hem toevertrouwde wetenschap, dat de deken hem toestemming heeft verleend voor het leggen van beslag en dat het beslag uiteindelijk niet is gelegd.

Gelet op dit verweer dat klager onvoldoende heeft weersproken is niet komen vast te staan dat mr. X jegens klager tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld. Dit onderdeel van de klacht is niet gegrond.

Volgt

Verklaart onderdeel a van de klacht gegrond;
verklaart onderdelen b, c en d van de klacht ongegrond;
legt aan mr. X op de regel van berisping.

Overwegingen van het hof

Wat de kwestie met de gemeente A betreft, overweegt het hof dat klager in diens brief van 23 juni 1998 er expliciet melding van heeft gemaakt bekend te zijn met het feit dat mr. X (en diens kantoorgenoot) zaken voor die gemeente A had behandeld en dat nog steeds deed. Klager achtte dit kennelijk niet bezwaarlijk. Het hof is van oordeel dat het enkele feit dat mr. X in andere zaken is opgetreden voor een wederpartij van klager op zichzelf onvoldoende is om te concluderen dat sprake is van een verstrengeling van belangen. Anders dan de raad oordeelt het hof dat een dergelijk optreden als zodanig niet de indruk doet ontstaan dat mr. X vervolgens niet geheel onbevangen en niet met volle inzet de belangen van klager kon verdedigen. Het hof merkt terzijde op, dat vastlegging van een en ander bij aanvang van de zaak de latere problemen tussen klager en mr. X wellicht had kunnen voorkomen.

Volgt

Vernietigt de beslissing van de raad voorzover daarbij klachtonderdeel a gegrond werd verklaard en mr. X terzake de maatregel van berisping werd opgelegd,
en in zoverre op nieuwe rechtdoende:
verklaart klachtonderdeel a alsnog ongegrond.

Noot

Gedragsregel 7 is met ingang van 1 september 2005 gewijzigd. Een nieuw lid 4 bepaalt dat het de advocaat niet is toegestaan tegen een voormalige cliënt of een bestaande cliënt van hem of van een kantoorgenoot van hem op te treden behoudens het bepaalde in de leden 5 en 6 (nieuw) en lid 7 (het oude lid 4). Lid 5 van Gedragsregel 7 bepaalt dat de advocaat van het bepaalde in lid 4 alleen kan afwijken indien:

- 1 de aan de advocaat toevertrouwde of toe te vertrouwen belangen niet betreffen dezelfde kwestie ten aanzien waarvan de voormalige cliënt of bestaande cliënt werd of wordt bijgestaan door de advocaat of een kantoorgenoot van hem, de aan de advocaat toevertrouwde belangen of toe te vertrouwen belangen ook geen verband hielden of houden met die kwestie en een daarop uitlopende ontwikkeling evenmin aannemelijk is,
- 2 de advocaat of zijn kantoorgenoot niet beschikt over vertrouwelijke informatie van welke aard dan ook afkomstig van zijn voormalige cliënt of bestaande cliënt, dan wel zaakgebonden informatie of informatie de persoon dan wel het bedrijf van de voormalige cliënt of de bestaande cliënt betreffende, die van belang kan zijn in de zaak tegen de voormalige cliënt of de bestaande cliënt,
- 3 ook overigens niet van redelijke bezwaren is gebleken aan de zijde van de voormalige of de bestaande cliënt of aan de zijde van de partij, die zich met het verzoek tot behartiging van zijn belangen tot de advocaat heeft gewend.

Aan het vorenstaande doet niet af, zo bepaalt het nieuwe lid 6, dat de advocaat tegen een voormalige cliënt of een bestaande cliënt mag optreden indien de (voormalige) cliënt op grond van de hem verstrekte behoorlijke informatie daarmee instemt. In de toelichting op de gewijzigde Gedragsregel 7 wordt nog vermeld dat de partij, die zich met het verzoek tot behartiging van zijn belangen tot de advocaat heeft gewend – een nieuwe cliënt of bestaande cliënt die met een nieuwe zaak komt – uiteraard ook op de hoogte dient te zijn dat wordt opgetreden tegen een bestaande cliënt van het kantoor, daaronder begrepen een cliënt waarvoor het kantoor naar verwachting ook in de toekomst zal optreden. Vanwege de geheimhoudingsplicht van de advocaat staat het de advocaat niet vrij dit aan de nieuwe cliënt te melden. De advocaat kan dus slechts een beroep doen op deze uitzonderingsbepaling, indien de nieuwe cliënt hiervan weet. Er dient dus sprake te zijn van min of meer publieke bekendheid dat het kantoor in bepaalde zaken de belangen van die bestaande cliënt behartigt. Hierbij kan gedacht worden aan een cliënt die voor verschillende soorten zaken verschillende advocatenkantoren inschakelt, bijvoorbeeld voor intellectuele eigendom kantoor X en voor arbeidszaken kantoor Y.

De cliënt moet alle voor hem relevante informatie vooraf hebben gekregen om op grond daarvan in staat te zijn geweest een weloverwogen beslissing te nemen. Bedoelde instemming laat te allen tijde de eigen (tuchtrechtelijke) verantwoordelijkheid van de advocaat onverlet.

HJAK.

BEWIJSSTUKKEN NIET TIJDIG TOEGESTUURD

Hof van Discipline, 1 april 2005, nr. 4146

(mrs. Van Griensven, Meeter, Schokkenbroek, Thunnissen en Tonkens-Gerkema)

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 5 juli 2004

(mrs. Peutz, Henselmans, Houtakkers, Kneepkens en Luchtman)

Niet iedere organisatorische fout op een advocatenkantoor is per definitie klachtwaardig.

Een advocaat is verplicht de andere partij tijdig de bewijsstukken toe te zenden waarop hij zich ter zitting zal beroepen. Het hof laat in het midden of dat ook in alle gevallen geldt voor de steunvorderingen bij een faillissementsaanvraag.

- *Advocatenwet artikel 46 (1.4.5 Juridische en andere verplichtingen zijn niet altijd klachtwaardig; 5.1 Regels die betrekking hebben op de juridische strijd)*
- *Gedragsregels 15 en 17*

Feiten

Klager is de advocaat van de Engelse vennootschap B Ltd. Klager staat B Ltd bij in een faillissementsprocedure. Van B Ltd is het faillissement aangevraagd door Y BV voor wie mr. X als advocaat optreedt.

De rechtbank te Rotterdam heeft op 7 januari 2003 bepaald dat de behandeling zal worden voortgezet op 28 januari 2003 opdat Y BV haar steunvorderingen nader kan onderbouwen. Bij fax van 24 januari 2003 verzoekt klager mr. X hem te laten weten of het rekest wordt ingetrokken of dat wordt gepersisterd; in het laatste geval wenst klager de stukken te ontvangen waarop mr. X zich ter zitting zal wensen te beroepen. Bij fax van 27 januari laat mr. X weten dat ter zitting om een aanhouding van twee weken zal worden verzocht. Dat gebeurt ook.

Klager verzoekt met een fax van 10 februari 2003 opnieuw aan mr. X om hem te laten weten of het rekest wordt ingetrokken of dat wordt gepersisterd; in het laatste geval dienen aan klager nog diezelfde dag de bescheiden te worden gezonden waarop mr. X zich ter zitting zal wensen te beroepen.

Om circa 17.50 uur heeft klager dit verzoek telefonisch aan mr. X herhaald.

Opvolgend wordt door de secretaresse van mr. X aan klager meegegeeld dat het verzoek twee weken zal worden aangehouden. Door middel van een fax van (nog steeds) 10 februari 2003 heeft mr. X klager schriftelijk bevestigd dat de aanvraag ter zitting van 11 februari 2003 zal worden aangehouden.

Desondanks wordt op 11 februari 2003 bij afwezigheid van klager ter zitting gepersisterd; de rechtbank spreekt het faillissement van Y Ltd uit. Ter zitting zijn bescheiden overgelegd ter onderbouwing van de steunvordering.

Klager stelt hoger beroep in. Mr. X dient een verweerschrift in waarin onder meer de navolgende passage voorkomt:

'De steunvorderingen worden voor datum zitting nimmer met naam en toenaam genoemd, aangezien het dan regelmatig voorkomt dat een debiteur ter voorkoming van zijn faillissement de steunvorderingen voldoet, echter de hoofdvordering niet. De gegevens kunnen in principe voldoende worden betwist ter zitting.'

Het hof bevestigt de vonnissen; het beroep faalt derhalve.

De klachten

Klager verwijt mr. X dat deze ter zitting van 11 februari 2003 heeft gepersisteerd terwijl hij bij fax van de voorgaande dag had toegezegd om aanhouding van het verzoek te vragen, en voorts dat mr. X ter zitting bescheiden heeft overgelegd waarnaar door klager eerder herhaaldelijk vergeefs was gevraagd. Deze gedraging is een schending van de Gedragsregels 15 en 17.

Verweer

Mr. X erkent grif dat hij door te persisteren een fout heeft gemaakt en zich daardoor, zonder kwaad opzet, niet heeft gedragen overeenkomstig zijn toezegging aan klager.

Mr. X voegt daar aan toe dat er eigenlijk niet veel fout is gegaan, omdat alle voorwaarden voor toewijzing van het faillissementsverzoek vervuld waren zoals bij toetsing door het hof ook is gebleken. In dit verweer gaat mr. X niet in op het verwijt dat hij zich ter zitting op stukken heeft beroepen die hij niet op voorhand aan de wederpartij had gestuurd.

Beoordeling van de klacht

Het persisteren in strijd met de toezegging om aan te houden is het gevolg van een organisatorische fout op het kantoor van mr. X, die door mr. X is erkend. Die fout is, vanzelfsprekend, aan mr. X toe te rekenen. De raad overweegt echter dat een processuele vergissing ten gevolge van een communicatiefout binnen een kantoor zoals in het onderhavige geval is voorgekomen op zich niet per definitie klachtwaardig behoeft te zijn.

De raad overweegt voorts dat vast is komen te staan dat mr. X ook heeft nagelaten onderbouwende bescheiden ter staving van het bestaan van steunvorderingen aan klager toe te zenden, waarnaar door klager herhaaldelijk was gevraagd, terwijl deze door mr. X wel aan de rechtbank zijn overhandigd. De raad neemt dan in aanmerking hetgeen mr. X op dit punt als zijn strategie heeft beschreven in zijn verweerschrift in appèl (zoals hiervoor geciteerd; *bew.*).

De raad overweegt dat advocaten elkaar in een geding op voorhand afschriften dienen toe te zenden van de producties waarop zij zich ter zitting zullen beroepen. Wanneer een advocaat door omstandigheden daartoe niet in staat is geweest, dient die advocaat zoveel mogelijk de advocaat van de wederpartij voorafgaand aan de zitting op de hoogte

te stellen van het feit dat hij zich tijdens die zitting op schriftelijke producties zal beroepen, met aanduiding van de aard en inhoud van die te gebruiken producties. Van dergelijke omstandigheden is in dezen niet gebleken. Integendeel: blijkens voormeld verweerschrift heeft mr. X willens en wetens nagelaten de onderbouwende bescheiden aan klager toe te zenden. Mr. X heeft zelf te kennen gegeven het als beleid te hanteren om in geval van faillissementsverzoeken stukken bewust op voorhand niet aan de wederpartij te sturen en de wederpartij in het ongewisse te laten op welke steunvorderingen hij zich namens zijn cliënt ter zitting zal beroepen.

De raad is van oordeel dat dit bewuste beleid van mr. X niet een gedraging is zoals van een behoorlijk advocaat mag worden verwacht; mr. X heeft hierdoor het vertrouwen in de advocatuur geschaad.

Beslissing

De raad acht de klacht gegrond en legt mr. X terzake de maatregel van berisping op.

Overwegingen van het hof

Aan de feiten, vastgesteld door de raad, voegt het hof nog toe dat mr. X ter zitting van het hof het door hem gestelde in het verweerschrift heeft afgezwakt en als volgt gepreciseerd. Ongevraagd wordt een steunvordering nimmer voor de zitting aan de wederpartij met name aangeduid en met bewijsstukken geadstrueerd, maar daarnaar gevraagd pleegt mr. X de wederpartij in te lichten en eventuele bewijsstukken toe te sturen, behoudens wellicht in het specifieke geval dat het een kleine steunvordering betreft en de vrees bestaat dat deze voor de zitting door de wederpartij zal worden voldaan. In dit geval, aldus mr. X, bestond voor zo'n uitzonderingssituatie geen grond en had mr. X de stukken betreffende de steunvordering aan klager, die daarom tweemaal had gevraagd, behoren toe te sturen.

Terzake overweegt het hof dat de raad terecht in het algemeen overweegt dat advocaten elkaar in een geding op voorhand afschriften dienen toe te zenden van producties waarop zij zich ter zitting zullen beroepen. Of dat ook in alle gevallen geldt bij een faillissementsaanvraag voor de producties met betrekking tot de steunvordering(en), waarop de aanvrager van een faillissement zich zal beroepen, laat het hof in het midden – mr. X en klager waren het erover eens dat zij dit ongevraagd niet plegen te doen –, nu mr. X heeft toegegeven dat hij in dit geval die gegevens aan de wederpartij had behoren te zenden en daarmee niet pas ter zitting had moeten komen.

Het hof acht derhalve beide klachtonderdelen gegrond.

Volgt

Vernietiging voorzover de raad aan mr. X de maatregel van berisping heeft opgelegd, en oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing. ●